

ΙΑΚΩΒΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

ΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥ,

ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ, ΚΟΜΗΣ ΠΑΛΑΤΙΝΟΣ,

ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΜΟΛΔΑΥΙΑΣ

(1561—1564)

πὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶνέ τι ἀσύνηθες εἰς τὴν ἱστορίαν ἢ ἐμφάνις Ἑλλήνων τυχοδιωκτῶν καυχωμένων ὅτι κατήγοντο ἐξ ἡγεμονικῶν ἢ ἐξ ἄλλων ἐπιφανῶν οἴκων τοῦ Βυζαντίου, χρησιμοποιούντων δὲ τὴν περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σπανίαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους παιδεύειν καὶ τὰς ἄλλας περὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν θεολογίαν καὶ τὰ στρατιωτικὰ γνώσεις των, ἔνιοι μὲν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἀλλ' οἱ περισσότεροὶ ἐκ τούτων πρὸς ἐπίτευξιν ἰδίων σκοπῶν. Εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον περιωνύμων κατὰ τὸν μεσαῖωνα τυχοδιωκτῶν τούτων ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἰάκωβος Βασιλικὸς Ἡρακλείδης, τιλοφορούμενος Ἄρχος καὶ Μαρκίων τῆς Πάρου, Δεσπότης τῆς Σάμου, Κόμης Παλατίνος καὶ Ἡγεμῶν τῆς Μολδαυίας. Ὁ σύνδεσμός του πρὸς τὴν Σάμον, τῆς ὁποίας ἀπεκάλει ἑαυτὸν Δεσπότην φαίνεται εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν διάσημον Φίλιππον τὸν Μελάγ-

χθωνα, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Βασιλικὸς γράφων ἐκ Βρυξελλῶν κατὰ τὸ ἔτος 1555 ἀποκαλεῖ τὴν Σάμιον ἀοίκητον ἄμα καὶ δυστυχή.

Ὁ πλήρης περιπετειῶν βίος τοῦ τολμηροῦ τούτου κατὰ τὸν μεσαῖωνα Ἕλληνας τυχοδιώκτου δὲν εἶνε εἰσέτι τελείως ἐξηκριβωμένος, ὅ,τι δὲ θετικῶς περὶ αὐτοῦ γνωρίζομεν, εἶνε ὅτι νέος ὑπῆρξε μαθητῆς Ἑρμοδώρου τοῦ Λησταρχου, ἐπιφανοῦς λογίου τοῦ 15' αἰῶνος, χρηματίσαντος καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Φερράρας, ὅτι διετέλεσεν ἴλαρχος εἰς τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε' καὶ ὅτι κατώρθωσε βραδύτερον, τῷ 1561, νὰ γείνη πράγματι ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας.

Αἱ πλείσται τῶν εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων, ἀλλ' ὄχι καὶ εὐπροσίτων πηγῶν, παριστῶσιν αὐτὸν ὡς ἄνδρα πολυμαθῆ, γνώστην τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, γερμανικῆς, γαλλικῆς καὶ ἰσπανικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἐντριβῆ περὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὰς συναφεῖς ἐπιστήμας, στρατιωτὴν γενναῖον καὶ ῥιψοκίνδυνον, ἀνδραγαθήσαντα ἐν μάχαις, ἀλλὰ καὶ τύπον περιπετειώδους τυχοθήρα, ἑξαπατήσαντος διὰ ψευδῶν τίτλων καὶ πλαστῶν γενεαλογικῶν δένδρων καὶ ἄλλους μὲν βασιλεῖς, ἀλλ' ἰδίως τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Κάρολον τὸν Ε', τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ πείσῃ ὅτι εἶλκε τὸ γένος ἐξ ἡγεμονικῶν οἴκων. Ἔτσι ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτὸν ἑξαιρετικαὶ τιμαὶ καὶ νέοι τίτλοι καὶ προνόμια.

Ἐν Εὐρώπῃ διατρίβων ὁ Ἰάκωβος Βασιλικὸς Ἡρακλείδης συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ περιωνύμου Μελάγχθωνος καὶ ἔλαβε παρὰ τούτου συστατικὰς ἐπιστολάς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. Ἐπὶ τέλους δὲ ἱστορεῖται ὅτι διὰ δόλου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σπάθης ἐπὶ κεφαλῆς μισθοφόρων, ἐν οἷς ὑπερχίλιοι ἱππεῖς, τοὺς ὁποίους ἐστρατολόγησε τῇ συνδρομῇ τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδου καὶ τοῦ παλατίνου τῆς Σιραδίας Ἀλβέρτου Λάσκη, φιλίως πρὸς αὐτὸν διακειμένων, εἰσήλασεν εἰς Μολδαυίαν, ἐξεδίωξε τὸν νόμιμον αὐτῆς ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Δ' Λεπουσάνον καὶ κατέλαβεν αὐτὸς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον. Ἀνεγνωρίσθη δ' ὡς ἡγεμὼν τῆς

Μολδαυίας ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν καὶ ἡγεμόνευσεν ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη (1561 - 1564).

Ἀναφέρεται ὑπὸ πολλῶν ὅτι ὑπῆρξε τυραννικὸς καὶ καταθλιπτικώτατος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡγεμονίας του. Καὶ κατὰ πόσον μὲν αἱ ἐκ μολδαυικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πηγῆς αἰτιάσεις αὐταὶ εἶνε βιάσιμοι, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν μετὰ θετικότητος. Εἶνε ὅμως ἀφ' ἑτέρου βέβαιοι, ὅτι ὑπῆρξε φίλος τῶν γραμμάτων, ὅτι ἴδρυσεν Πανεπιστήμιον ἐν Κοτνάρ τῆς Μολδαυίας μετὰ πλουσίας ἐν αὐτῷ βιβλιοθήκης, καλέσας ἐκ Γερμανίας ὅπως διδάξωσιν ἐν αὐτῷ σοφοὺς καθηγητάς, ὅτι διετήρει προσωπικὴν ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν περικλεῆ Φίλιππον Μελάγχθωνα, καὶ δυνάμει ἐξουσίας ἀπονεμηθείσης πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε' ἔστειπε καὶ δύο ποιητάς. Συνέγραψε δὲ λατινιστὶ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Βυρτεμβέργῃ καὶ λόγου ἄξιον σύγγραμμα περὶ ἱστορίας. Ὁ δὲ Μαρτίνος Κρούσιος περιέσωσε δημοσιεύσας εἰς τὴν Τουρκογραικίαν του καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλικοῦ¹. Σφάζεται δὲ καὶ εἰκὼν τοῦ Βασιλικοῦ ἐν μεταλλίῳ, ὅπερ περιλαμβάνεται ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Δημητρίου Στούρτζα «Περὶ νομισμάτων καὶ μεταλλίων τῆς ἡγεμονίας τῆς Ρουμανίας», ἐκδοθέντι ἐν Βιέννῃ τῷ 1874.

Τὰ περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Βασιλικοῦ ἀμφισβητοῦνται, διότι ἄλλοι μὲν γράφουσιν ὅτι κατήγετο ἐκ Κερασούντος τοῦ Πόντου, ἄλλοι ὅτι ἦτο Κρής, υἱὸς πλοιάρχου, ἄλλοι δὲ ὅτι ἦτο Σάμιος². Ὁ Σάθας θεωρεῖ αὐτὸν καταγόμενον ἐκ Δωρίδος· ὁ δὲ συγγράψας τὴν ἱστορίαν τῆς Δακίας Διονύσιος Φωτεινὸς γράφει ὅτι κατήγετο ἐκ Νύσσης τῆς πρωτεύουσας τῆς παλαιᾶς Σερβίας³, ὅπερ ὅμως δὲν εἶνε ἀληθές,

¹ Martini Crusii, Turcograeciae libri octo. Basiliae 1584, σ. 556. Πρβλ. καὶ *Ματθαῖον Παρανίκαν* ἐν τῷ περιοδ. τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τ. ΙΑ', σ. 66.

² *Ἐπαμειν. Ἱ. Σταμιαίδου*, Ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ μελέτη περὶ Σάμου, τ. 1-5, 1881-1892, τ. Β'.—Πρβλ. *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 179.

³ *Διονυσίου Φωτεινοῦ*, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας τανῶν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, ἐκ παλαιῶν καὶ νεωτέρων συγγραφέων συνερανοθεῖσα, τ. Γ', ἐν Βιέννῃ 1818, σ. 78.

διότι τὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς τοῦλάχιστον καταγωγῆς του, περὶ ἧς ἄλλως μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὄνομά του, παρ' οὐδενὸς διαμφισβητοῦνται.

Ὁ Σάθας ἐν τῷ ἔργῳ του «Ἕλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς»¹ γράφει, ὅτι περὶ τὰ μέσα τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος οἱ Δωριεῖς Ἰάκωβος Βασιλικὸς καὶ Ἰάκωβος Διασωρῖνος, θεῖος καὶ ἀνεπιός, ἴλαρχοι ἀμφοτέρω ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', συνέλαβον τὸ ἀληθῶς γιγάντιον τόλμημα νὰ ἀναστατώσωσιν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας καὶ νὰ θέσῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἐξημερώσεως τοῦ λαοῦ τούτου καὶ τοῦ περὶ τὸν Ἴστρον ἔκτοτε ἀναπτυχθέντος ἑλληνισμοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται ἐξέπνευσαν εἰς τὰ βασανιστήρια τῆς Βενετίας. Προσέθετε δ' ὁ Σάθας, ὅτι τὰ ἔγγραφα διέσωσαν πάσας τὰς περιπετείας τοῦ δράματος, ὅπερ ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐξιστορήσῃ ἄλλοτε, ἀλλ' ἄγνωστον τίνος ἔνεκεν παρέλειψε νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ χαλκέντερος ἱστοριοδίφης.

Κατὰ τὸ ἔτος 1889, ὁ γνωστὸς Γάλλος μεσαιωνοδίφης Αἰμίλιος Λεγρὰνδ ἠσχολήθη εἰδικῶς περὶ τοῦ Βασιλικοῦ, ἐκδώσας δύο βιογραφίας αὐτοῦ, συνταχθεῖσας τὴν μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σόμμερ, τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Μαρία Γκρατζιάνη. Ἐρευνᾷ δὲ ὁ Λεγρὰνδ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀφηγήσεων τῶν βιογράφων τοῦ Βασιλικοῦ Φραγκίσκου Φόργκαχ (François Forgach), Οὐγγρου καγκελλαρίου τοῦ Φερδινάνδου Α' καὶ ἐπισκόπου τοῦ Grosswardein, καὶ τοῦ προμνησθέντος Ἰταλοῦ Ἀντωνίου Μαρία Γκρατζιάνη (Graziani), γραμματέως τοῦ καρδινάλιου Κομμεντόνη (Compendoni), λεγάτου τοῦ πάπα ἐν Πολωνίᾳ, συγχρόνων ἀμφοτέρων τοῦ Βασιλικοῦ. Ἐξετάζει ἐπίσης κατ' ἀντιπαράθεσιν καὶ τὴν περὶ Βασιλικοῦ ἀφήγησιν τοῦ Φιλίππου

¹ Περιοδ. «Ἐστία», ἔτ. 1885, ἀριθ. 492 κ.έ. καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει.

Μελάγχθωνος, καθὼς καὶ τὰ περὶ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος παλατινοῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ὁ Βασιλικός.

Ὁ Λεγρὰνδ θεωρεῖ ὅλως ἀμφίβολα τὰ ἱστορούμενα, ὅτι ὁ Βασιλικὸς ἐσφετερίσθη τοὺς τίτλους καὶ τὰ ἔγγραφα Ἡρακλείδου τινός, καὶ φρονεῖ ὅτι οἱ τίτλοι, τοὺς ὁποίους ἐπέδεικνε καὶ τὰ γενεαλογικὰ δένδρα ἦσαν ἐπινόημα αὐτοῦ τοῦ ἴδιου. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀμφισβητεῖ δι' αὐστηρᾶς καὶ εὐφυοῦς κριτικῆς τὰς περὶ τοῦ Βασιλικοῦ ὡς συστηματικοῦ δῆθεν ἀπαταιῶνος καὶ ἀγύρτου ἀφηγήσεις πολλῶν βιογράφων του, φέρων ὡς ἑναργῆ μαρτύρια τοὺς λόγους τοῦ Μελάγχθωνος, τοῦ Σόμερο καὶ ἄλλων ἀνδρῶν κύρους, οἱ ὅποιοι ἐξῆραν τοῦ Βασιλικοῦ τὴν παιδείαν καὶ ὑπέροχον μόρφωσιν, τὴν στρατιωτικὴν ἱκανότητα καὶ ἀνδρείαν, τὸ πλήρες ἀρρενωποῦ κάλλους καὶ ἀξιοπρεπείας παράστημα, τὴν ἀγχινοίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς του¹.

Ὁ Βασιλικὸς διὰ τῆς Πολωνίας, ἔνθα συνῆψε φιλικώτατας σχέσεις πρὸς τε τὸν βασιλέα καὶ διαφόρους μέγα ἰσχύοντας Πολωνοὺς μεγαιστᾶνας, διηυθύνθη εἰς Μολδαβίαν. Ἐκεῖ κατώρθωσε νὰ ἐκληφθῆ ὡς συγγενὴς τῆς ἡγεμονίδος Ῥωξάνδρας καὶ μάλιστα διὰ γενεαλογίας, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε, νὰ πιστευθῆ καὶ ὡς ἀπόγονος τοῦ ἀρχαίου Μολδαβικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἔτσι ἔγεινεν εὐχαρίστως δεκτὸς εἰς τὴν ἡγεμονικὴν αὐλήν. Ἀλλὰ δὲν παρηλθε πολὺς καιρὸς καὶ ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Δ' Λεπουσανός ὑποπτεύσας τὰς προθέσεις τοῦ Βασιλικοῦ ἀπέπειράθη νὰ δηλητηριάσῃ αὐτόν. Ἡναγκάσθη ὁθεν οὗτος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Ἰάσιον καὶ κατέφυγεν εἰς Πολωνίαν πρὸς τὸν παλατῖνον τῆς Σιραδίας Ἀλβέρτον Λάσκην, ὁ ὁποῖος προσέφερεν εἰς αὐτὸν δεκακισχίλια φλωρία πρὸς στρατολογίαν.

¹ *Émile Legrand*, Deux vies de Jacques Basilicos, seigneur de Samos, marquis de Paros, comte palatin et prince de Moldavie. L'une par *Jean Sommer*, l'autre par *A. M. Graziani*, suivies de pièces rares et inédites. Paris 1889, σ. XLI - 292. Βλ. καὶ *N. Jorga*, Nouveaux matériaux pour servir à l'histoire de Jacques Basilicos l'Héraclide dit le Despote Prince de Moldavie. Bucarest, 1900.

Κατὰ τὴν πρώτην πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Μολδαυίας ἀπόπειραν ἀπεκρούσθη, ἀλλὰ συνεχίσας τὸν ἀγῶνα, τὴν φορὰν ταύτην κρύφα ὑποστηριζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκῆς τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδου, ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν σκοπὸν του· διότι ἄγων περὶ τοὺς δισχιλίους ἐπιλέκτους πολεμιστάς, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἵππεις, κατῶρθωσε μετὰ αἱματηρὰς τινας ἀψιμαχίας νὰ νικήσῃ καὶ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον. Ὁ Μέγας βεζύρης διεμαρτυρήθη ἐντόνως εἰς τὸν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρέσβυν τοῦ Φερδινάνδου διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλικὸν χορηγηθεῖσαν συνδρομὴν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σουλτᾶνος δὲν παρέλειψε νὰ διαμαρτυρηθῇ δι' ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν ἀρχιδουκᾶ ἐπιστολῆς του. Ἄλλ' ὁ Βασιλικὸς ἀποστείλας τάχιστα ἀντιπρόσωπόν του εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε καταφύγει κεναῖς ταῖς χερσὶν ὁ ἀντίπαλός του ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος, προσέφερεν εἰς τὸν Σουλτᾶνον 40,000 δουκάτων ἀντὶ τοῦ συνήθους φόρου τῶν 30,000, τὸν ὅποιον κατέβαλλεν ὁ προκατόχος του. Ἔτσι ὁ Σουλτᾶνος δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Βασιλικὸν γνήσιον ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας. Ὁθωμανὸς τσαούσης, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σουλτᾶνου ἀποσταλείς, ἀνηγόρευσε ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας τὸν Βασιλικὸν καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς του, τὴν ἡγεμονικὴν κούκλαν, φλάμπουρον, ξίφος ἀδμαντοκόλλητον καὶ ῥόπαλον σιδηροῦν.

Ἄλλὰ διάφοροι καινοτομίαι του, διὰ τῶν ὁποίων ἀνέτρεπε τὰ ἀρχαῖα ἐγγῶρια ἔθιμα, κατέστησαν αὐτὸν ταχέως ἀντιδημοτικόν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔκοψε νομίσματα χρησιμοποίησας τὰ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, ἐπέβαλε πρὸς τοὺς κατοίκους πρόσθετον φόρον ἐνὸς φλωρίου κατὰ οἰκογένειαν, παρενέβαλε κωλύματα εἰς τὴν παροχὴν διαζυγίων, ἅτινα μέχρι αὐτοῦ ἦσαν εὐκολώτατα ἐν Μολδαυίᾳ, καὶ ἐτιμῶρει διὰ θανάτου τὴν διγαμίαν. Ἐξ ἄλλου ἴδρυσεν Πανεπιστήμιον καὶ μετεκάλεσεν ὅπως διδάξωσιν ἐν αὐτῷ διαπρεπεῖς Γερμανοὺς σοφοὺς, μεταξὺ δ' ἄλλων τὸν Ἰωάννην Σόμμερ καὶ τὸν Γασπάρδον Πέουκερ, βρὸν τοῦ Μελάγχθωνος, καὶ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν σύστασιν

μεγάλης βιβλιοθήκης. Διεθρύλησε δὲ διὰ τῶν ἐμπίστων του, ὅτι τὸν ὄρθρον τῶν Χριστουγέννων ἐπεφάνησαν εἰς αὐτὸν ἄγγελοι μετὰ τριῶν χρυσοῶν στεμμάτων, ὡς πρόδρομοι τῆς ἐπὶ τριῶν βασιλείων δεσποτείας αὐτοῦ, τῆς Μολδαυίας, Βλαχίας καὶ Τρανσυλβανίας. Αὐτὸς δὲ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του χρυσοῦν στέμμα καὶ προέταξε τοῦ ὀνόματός του τὸ ὄνομα Ἰωάννης (= Ἀγιάννης), δηλωτικὸν τῆς ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἡγεμονικῆς ἐξουσίας.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Βογιαῖροι συνωμόσαντες κατὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἐξωλόθρευσαν τὴν ἐξ Οὐγγρων κυρίως καὶ Σέρβων ἀποτελουμένην ἡγεμονικὴν φρουρὰν του, παρασύραντες αὐτὴν εἰς τὰ σύνορα ἐπὶ τῇ ψευδεὶ εἰδήσει ἐπιδρομῆς Τατάρων, ἐφόνευσαν δὲ καὶ τὰς συζύγους τῶν μετὰ τοῦ Βασιλικοῦ ἐν τῷ ὄχυρῳ φρουρίῳ τῆς Σουτζάβας ἐγκλεισθέντων ὀπαδῶν του.

Ἀρχηγὸς τῆς συνωμοσίας ἦτο Τόμας τις, πρώην χάτμανος τοῦ ἡγεμόνος, ἐκ τῶν πολλῶν ἐχόντων ἐπιρροὴν βογιαῖρων, φιλοδοξήσας νὰ γείνη αὐτὸς ἡγεμὼν, καὶ κατορθώσας νὰ ἐπικρατήσῃ τῶν ἀντιζήλων του.

Ἐπὶ τρεῖς ἡδὴ μῆνας ἐπολιορκεῖτο ἐν Σουτζάβᾳ ὁ Βασιλικός, ἀφοῦ πολλὰς ἐπεχείρησεν ἐπιτυχεῖς ἐξόδους. Καὶ ἠδύνατο μὲν οὗτος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, παρουσιασθεῖσάν εὐκαιριῶν, νὰ σωθῆ ἄσφαλῶς διὰ τῆς φυγῆς, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ πράξῃ τοῦτο, φανταζόμενος ὅτι τελικῶς θὰ ὑπερίσχυε. Τὸν τρίτον μῆνα τῆς πολιορκίας του, ἐνῶ εἶχον ἤδη ἐκλείψει τὰ τρόφιμα ἀπὸ τοῦ φρουρίου, τοῦρκος Σαντζάκμπεης ἐνεφανίσθη μετὰ 500 ἀνδρῶν καὶ προσεκάλεσε τὸν πολιορκούμενον ἡγεμόνα εἰς παράδοσιν ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀναχωρήσει. Ὁ Βασιλικός, καίπερ δυσπιστῶν πρὸς τὴν πρότασιν, παρεδέχθη αὐτὴν ἕνεκα τῆς ὑπόπτου πρὸς αὐτὸν στάσεως τῆς φρουρᾶς τῆς Σουτζάβας, μέγα μέρος τῆς ὁποίας εἶχε στασιάσει. Ἀπευθύνας ὅθεν πρὸς τὸ στράτευμα ὑπερήφανον ἡμερησίαν διαταγὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμέμφετο τὴν ἐπιπορκίαν τῶν προδοτῶν, καὶ διανείμας πρὸς τοὺς πιστοὺς εἰς αὐτὸν ἀπομείναντας στρατιώτας τὸ χρυσοῦν στέμμα του, ἔπλευσεν ἐπὶ χρυσοφαλάρου ἵππου καὶ ἐξῆλθε τοῦ φρουρίου ἐν ἡγεμο-

νικῆ πόμπῃ. Ἄλλὰ παρασπόνδως προσαχθεὶς πρὸ τοῦ Τόμισα ἐφρονεύθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν του διὰ ῥοπαλῶν. Καὶ ἡ μὲν ἡγεμονὶς σύζυγός του ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον, ἡ μικρὰ θυγάτηρ του ἐφρονεύθη ἐν τῇ κοιτίδι, τοῦ δὲ υἱοῦ του Δημητρίου ἐφείσθησαν μὲν τῆς ζωῆς, ἀπέταμον δὲ κατὰ τὸ τότε παρὰ τοῖς Μολδανοῖς ἔθνος, τὸν δεξιὸν ῥώθωνα, ὡς σημεῖον ὅτι οὐδὲν εἶχε πλέον δικαίωμα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μολδαυίας. Ἄλλὰ τὸν Τόμισαν δὲν ἔστερξεν ἡ Πύλη γὰ ἐπικυρώσῃ ὡς ἡγεμόνα, ἀνηγόρευσε δὲ βοεβόδαν τὸν πρῶτον τοιοῦτον Ἀλέξανδρον Δ' Λεπουσανόν, κατορθώσαντα γὰ ἀνακτῆσθαι τὴν εὐνοίαν τοῦ σουλιάνου¹.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν πηγῶν. Ἄλλὰ παρὰ τῷ γράφοντι σφίζεται ἀνέκδοτος κῶδιξ, ὅστις εἶνε ἱστορία τῆς Μολδαυίας καὶ βιογραφίαι τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡλιάσκου μέχρι Γρηγορίου Γκίκα, ἴτοι ἀπὸ τοῦ 1447 περίπου μέχρι τοῦ 1729.

Ὁ κῶδιξ οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 609 εἰς φύλλον, συνεγράφη δὲ περὶ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπὸ τῶν Μολδαυῶν ἱστορικῶν Μυρῶν Κωστήν καὶ Νικολάου Κωστήν, πατρὸς καὶ υἱοῦ. Καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῆς 1^{ης} σελ. τοῦ κώδικος μέχρι τῆς σελ. 284 συνέγραψε Μυρῶν ὁ Κωστήν, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς σελ. 285 μέχρι τῆς σελ. 459 Νικόλαος ὁ Κωστήν. Ἀπὸ τῆς σελ. 460 μέχρι τῆς 463 καταγράφονται τὰ ὀφφίκια, ἅτινα ἐδημιούργησεν ὁ Ἀλέξανδρος βόδας, ὁ λεγόμενος Ἀγαθός, ἀπὸ δὲ τῆς σελ. 463 μέχρι τέλους τοῦ χειρογράφου ἐξιστοροῦνται οἱ αὐθένται τῆς Μολδαυίας, ἀπὸ τοῦ Δαβίτσα βόδα καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἡγεμονευσάντων μέχρι τοῦ ἐξ Ἀλβανῶν μὲν τὴν καταγωγὴν ἔλκοντος, πλὴν ἐλληνικωτάτου τὴν συνείδησιν καὶ τὸ αἶσθημα Γρηγορίου Γκίκα. Ταύτης δὲ τῆς συνεχείας ἄδηλος ὁ συγγραφεύς.

Ὁ κῶδιξ ἐγράφη ἀρχικῶς μολδαυιστί, μετεγλωττίσθη

¹ *Joseph von Hammer*, Geschichte des osmanischen Reichs. Pest 1828, τ. Δ', σ. 324 κ. ἐ. ἐλλήν. μεταφρ. *Κωνστ. Σ. Κροικιδᾶ*.

δ' εἰς τὴν δημόδιον ἑλληνικὴν τῷ 1729 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ἀμηραῦ τοῦ Συμυρναίου.

Ἰστέον ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ἀπόκειται χειρογράφον φέρον τὴν δε τὴν ἐπιγραφὴν: «Βιβλίον ἱστορικὸν περιέχον τὰς ἡγεμονίας καὶ διαγωγὰς τῶν ἐν Μολδαυίᾳ ἡγεμονευσάντων αὐθεντῶν καὶ ἐτέρων γεινιάζοντων κατασποράδιον ἀρχόμενον ἀπὸ Δράγοση βόδα καὶ καθεξῆς περαιτούμενον μέχρι τοῦ νῦν. Συντεθὲν μὲν πρῶτον παρὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Μυρῶν Κωσιτὴν εἰς μολδαυικὴν γλῶτταν, μεταφρασθὲν δὲ διὰ προσταγῆς τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ θεοσιβεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα βοεβόδα εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ τοῦ ἀρχοντος μέγα σλουτζιάρου Ἀλεξάνδρου Ἀμηραῦ τοῦ Συμυρναίου. Ἐν Γιασίῳ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αῤῥκθ' κατὰ μῆνα φεβρουάριον»¹.

Περὶ τοῦ παρισινοῦ τούτου χειρογράφου διὰ μακρῶν διέλαβεν ὁ σοφὸς Γάλλος Κάρολος Βενέδικτος Ἄς, παρασχὼν καὶ ὕσας ἐγνώριζεν εἰδήσεις περὶ τῶν πεπαιδευμένων Κωσιτῆνων, τῶν ὁποίων τὸ ἔργον θεωρεῖ ὡς τὸ πληρέστερον τῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Μολδαυίας γραφέντων².

Καὶ ἀναμφιβόλως μὲν τὸ ἐν Ἄνδρῳ χειρογράφον ἔχει πολλὴν τὴν σχέσιν μὲ τὸ Παρισινόν, ἀλλ' ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Ἄνδρου, ἔκτος ἄλλων σημαντικῶν διαφορῶν, εὑρηνται καὶ πολλαὶ προσθήκαι καὶ διορθώσεις, αἵτινες φαίνεται ὅτι

¹ Βλ. *Omont*, Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale Paris 1888, τ. Γ', σελ. 201: Myron Costin, *Historia Moldaviae, in vulgarem dialectum versa ab Alexandro Amira*.

² Ἐν *Notices et extraits des manusc. de la Biblioth. du roi etc.*, τ. ΙΑ', Paris 1827, σελ. 274-394. Περὶ δὲ τοῦ Ἄς (Charles-Benoît Hase), ὅστις ὑπῆρξε διάσημος ἑλληνιστής, βλ. *Μαρίνου Π. Βρειοῦ*, Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιον ἐκδιδ. ἐν Παρισίοις, ἔτος 1866, σελ. 49 καὶ 380 κ. ἐ. — *Brunet de Presle*, K. B. Ἄσιος καὶ οἱ ἐν Παρισίοις λόγιοι Ἑλληγες ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῶν Βουρβῶνων, ἐνθ' ἀν., ἔτος 1867, σελ. 206-231 καὶ ἔτος 1868, σελ. 72-83. — *Σ. Β. Κονγέα*, Ὁ Hase εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Νέα Ἑστία», ἔτος 1933, σελ. 530-3.

εἶνε ἔργον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ μεταφραστοῦ. Καὶ ὀλόκληρος δ' ὁ ἐν Ἄνδρῳ κῶδιξ εἶνε αὐτόγραφος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀμηρᾶ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τέλει τοῦ κώδικος τῆς Ἄνδρου σφύζονται καὶ τινες σειραὶ βλαχιστὶ γεγραμμέναι, τῶν ὁποίων τὴν ἔννοιαν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν. Ἄλλ' ὅμως καὶ αὐταὶ καταδεικνύουσιν, ὅτι τὸ χειρόγραφον ὑπῆρχεν ἐν Μολδαυίᾳ. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ὁ παλαιὸς κάτοχος τοῦ κώδικος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως Νεόφυτος ἔζησεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐν Ἰασίῳ καὶ εἶτα ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, καὶ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἔτει 1848¹.

Καὶ ἤρχισε μὲν Μυρῶν ὁ Κωστήν κατὰ πρῶτον ἑξιστορῶν κατ' ἐπιτομὴν περὶ τῶν ἐπὶ Τραϊανοῦ κατοίκων τῆς Μολδαβίας καὶ μετέπειτα, τὴν ὕλην συναγαγὼν ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ μεγάλου βορνίκου Γρηγορίου Οὐρέκου· εἰς μόνα δὲ τὰ ἀληθῆ καὶ ἐξηκριβωμένα περιορισθεὶς ἐξηκολούθησε τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του μέχρι τῆς ἡγεμονίας τοῦ Στεφανίτζα βόδα. Ὁ δὲ τοῦ Μυρῶν υἱὸς Νικόλαος, πολυμαθὴς καὶ οὗτος ἀνὴρ, ἀναπλάσας μετὰ ταῦτα καὶ ἐπεκτείνας ὄχι μόνον τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ Οὐρέκου συναρμολογηθέντα συμπαραλαβῶν, ἐξηκολούθησε τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ, ὡς εἴρηται, Δαβίτζα βόδα μέχρι Γρηγορίου τοῦ Γκίκα.

Μεταφράσθη δὲ τὸ σύγγραμμα τῶν Κωστήνων καὶ λατινιστί· ἀλλὰ καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη παρέμεινεν ἀνέκδοτος, ἔκτός τινων μόνον περικοπῶν, κατ' ἃ λέγει ὁ Ἄς.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύνταγμα δὲν φαίνεται νὰ ἀνέγνωσεν ὁ φιλόπρονος Φωτεινός, ὅστις εἰς τὸ τρίτομον περὶ τῆς πάλαι Δακίας ἔργον του, ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ τῷ 1818, ἔγραψε λίαν ἀτελῆ τὴν ἱστορίαν τῆς Μολδοβλαχίας.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ Σμυρναίου μεταφραστοῦ Ἀλεξάνδρου

¹ Δ. Π. Πασχάλη, Νεόφυτος Καμπάνης, ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ἐν περιοδ. «Θεολογία», τ. Γ' (1925) καὶ ἐν ἰδιαίτερω τεύχει, σ. 1-26. Ἡ αὐτοῦ, Ἄνδριοι βιβλιογράφοι καὶ κωδίκων κητόρες κατὰ τοὺς ἑπτὰ αἰῶνας καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἐν Ἀθήναις, 1926.

Ἄμηνά δὲν εἶνε γνωστά, καθὼς καὶ ἂν οὗτος ἐξεπόννησε καὶ ἄλλο τι ἔργον. Γνωρίζομεν δὲ μόνον ὅτι οὗτος κατεῖχεν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γρηγορίου Γ΄ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχοντος μεγάλου Σλουτζιάρου¹. Ἐκ τῆς οἰκογενείας δὲ τῶν ἐν Σμύρῃ Ἄμηνάδων εἶνε γνωστός καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἄμηνάς ὅστις, ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, φαίνεται θεραπεύων τὸν τε ἔμπολαῖον καὶ τὸν λόγιον Ἐρμῆν².

Ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικι τούτῳ τῆς Ἄνδρου περιλαμβάνεται ἀνέκδοτος βιογραφία τοῦ Βασιλικοῦ, ἔχουσα ὡδε³:

«Ἐν ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ἑπτακισχιλιοστῷ καὶ ἑβδομηκοστῷ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ πρώτῳ κάποιος Ἰάκωβος Βασιλικὸς Ἡρακλείδης ἀπὸ γένος Γραικῶν, ἀπὸ τὸ νησίον Σάμου, ἐλόγιασεν ὅτι μὲ δύναμιν στρατοῦ νὰ ἔμνη εἰς τὴν Τζάραν καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβίας. Τοῦτος ὁ Γραικὸς Ἰάκωβος Βασιλικὸς Ἡρακλείδης κατὰ τὴν ἀφατον αὐτοῦ ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν τῶν Γραικῶν, λέγοντας τὸν ἑαυτὸν του πῶς εἶναι ἀπὸ τὸ γένος τῶν δεσπότην — ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἰδίωμα ἔχουσιν οἱ Γραικοὶ φυσικόν, τουτέστι νὰ λέγωνται ἀπὸ γένος μεγάλον ὅπου μερικοὶ ὄχι μόνον λέγουσι πῶς εἶναι ἀπὸ γένος βασιλικόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἡρώος Ἡρακλέους καὶ Ἀχιλλέως ὅπου ἦτον εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἑλλήνων περίφημον καὶ δὲν ἐντρέπονται νὰ λέγωσι ψεύματα — ἔτι καὶ τοῦτος ὁ Ἰάκωβος Βασιλικὸς ὠνομάζετο ἀπὸ τὸ γένος τῶν δεσπότην, καὶ ἄλλοι τὸν ἤξευραν πῶς ἦτον ἀπὸ τὴν Σάμον, ἢ, ὡς γράφουσι τινές, ἀπὸ τὴν Κρήτην, ὁ ὁποῖος ὄντας ὑπερήφανος καὶ λογιάζοντας τὸν ἑαυτὸν του πολὺ ἔλεγε πῶς εἶναι ἀπὸ μεγάλο γένος, ἔχοντας χρυσόβουλλον ὅπου ἐδόθη

¹ Ὁ φέρων τὸ ἀξίωμα τοῦ Σλουτζιάρου ἐπέβλεπε τὰς προμηθείας τῶν ὀνίων τῆς Αὐλῆς τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ ὄφικιόν του ἦτο τρίτον τῆς Ι' σειρᾶς.

² Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρειοῦ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, Μέρος Β', ἐν Ἀθήναις 1857, σελ. 147 καὶ 240.

³ Κώδικος σελ. 165 - 191.

τοῖς δεσπόταις ἀπὸ τὸν Κάρολον τὸν πέμπτον ῥῆγα, τὸ ὁποῖον τὸ εἶχε πάρει μὲ τέχνην μετὰ τὸν θάνατον ἑνὸς δεσπότηου εἰς τοῦτον τὸν τρόπον.

Ὁ ἀληθινὸς δεσπότης ἐκεῖνος ὄντας εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἀσθενήσας, ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰακώβος Βασιλικὸς ἦτον δούλος πρωτεύων τοῦ δεσπότηου, καὶ ἀξιώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δεσπότηου ἐσυμβουλευθῆ με τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, λέγοντας πρὸς αὐτούς, ἀδελφοί, ὁ αὐθέντης μας ἀπέθανε, καὶ δὲν ἔχει κληρονόμους, διὰ τοῦτο οἱ ἄρχοντες τῆς Βουλῆς θέλουσι πάρει ὅλα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καθὼς εἶναι ὁ νόμος τοῦ κριτηρίου αὐτῶν, ἡμεῖς δὲ θέλομεν μείνει ἅμιοιροι, ὕστερον ἀπὸ τόσην δούλευσιν ὅπου ἐδουλεύσαμεν τῷ δεσπότηι εἰς τοὺς ξένους τόπους, ἀμὴ ἂν μὲ ἀκούσετε, καθὼς θέλω σᾶς διδάξει, θέλει εἶσται καλόν, καὶ διὰ λόγου μου καὶ διὰ λόγου σας, νὰ ὑπάγετε ἐμπρὸς εἰς τὴν Βουλὴν καὶ νὰ εἰπῆτε τὸν θάνατον τοῦ δεσπότηου αὐθέντου μας, καὶ νὰ κλαυθῆτε ἀπὸ λόγου μου, λέγοντας πῶς εἶναι ἕνας ἀνεπιὸς τοῦ δεσπότηου, ὅστις θέλει νὰ πάρῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα τοῦ ἀποθανόντος θεῖου του, καὶ ἡμᾶς δὲν θέλει νὰ πληρώσῃ τὸν κόπον μας ὅπου ἐδουλέψαμε τῷ δεσπότηι, καὶ τότε θέλει προστάξει ἡ Βουλὴ νὰ μὲ κραΐξουν, καὶ νὰ μὲ προστάξῃ νὰ σᾶς πληρώσω. Ἐγὼ δὲ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ σᾶς δώσω ὅλα τὰ εὐρεθέντά ὅπου ἀπέμειναν ἀπὸ τὸν αὐθέντη μας, μόνον τὰ γράμματα νὰ μὲ δώσητε, καὶ ὀλίγον ἐξοδον, ὅσον νὰ ἡμπορῶ νὰ εὐγῶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ εὐρῶ αὐθέντην, ὅτι ἐσᾶς ἐκεῖνα τὰ γράμματα ποσῶς δὲν σᾶς χρειάζονται. Οἱ δὲ σύνδουλοι ἀκούσαντες τὸν λόγον του ἐπέσιθησαν, καὶ ἔκαμαν καθὼς τοὺς ἐδίδαξε, καὶ μοιράσαντες τὰ εὐρεθέντα τοῦ δεσπότηου, αὐτὸς ἐπῆρε τὰ γράμματα, ὅσα ἦτον ὁμολογίαι καὶ χρυσόβουλλα δηλαδή, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνάμεσα ἦτον καὶ τὸ χρυσόβουλλον τῆς δεσποτείας, καὶ μίαν ποσότητα ἄσπρων, καθὼς εἶπομεν, καὶ ἔγινεν αὐτὸς ἀνεπιὸς τοῦ δεσπότηου, εἰς τὸ ὄνομα ὅπου εἶχεν ὁ δεσπότης.

Λοιπὸν ὁ Ἰακώβος Βασιλικὸς ἐλθὼν πρῶτον εἰς τὸ Μπρασόβι ἀρχίνησε νὰ κηρύττῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνεπιὸν

τοῦ δεσπότη, καὶ ἔδειχνε τὸ χρυσόβουλλον τῆς δεσποτείας περιπατῶντας εἰς τὸν τόπον τῶν Γερμανῶν, ἔπειτα ἦλθεν εἰς τὴν Λεχίαν, ἔπειτα ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὴν Τζάραγ, εἰς τὸν Ἀλέξανδρον βόδα τὸν Λεπουσνάνον, λέγοντας πῶς εἶναι συγγενῆς καὶ μὲ τὴν δόμνα, ὅθεν τὸν ἐδέχθηκε μετὰ χαρᾶς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ἡ δόμνα Ῥωξάνδρα ἦτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μητρὸς τῆς συγγενῆς τοῦ δεσπότη, καὶ τὸν ἔκαμαν κυβέρονησιν τόσον ὁ Ἀλέξανδρος βόδας, ὅσον καὶ ἡ δόμνα Ῥωξάνδρα.

Ὅμως κατὰ τὴν γνώμην τὴν ἀκατάστατον τῶν Γραικῶν, οἱ ὅποιοι πάντα ἀγαποῦσι νὰ ὑποτάττωσι τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἀπομένουν μόνον αὐτοὶ ἀνυπότακτοι, ἀρχίνησε μὲ μερικὸς ἄρχοντας τοῦ Ἀλεξάνδρου κρυφίως νὰ βουλευέται περὶ τοῦ πῶς νὰ δυνηθῆ νὰ ἀρπάξῃ τὴν αὐθεντίαν, — ὅτι εἶχαν χορτάσει καὶ οἱ ἄρχοντες τὸν Ἀλέξανδρον βόδα διὰ πολλὰς αἰτίας ὅπου ἀρχίνησε νὰ κἀνῃ εἰς αὐτοὺς πράγματα ἀνυπόφορα —, ὅμως δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρυφθῆ ὁ σκοπὸς τοῦ Γραικοῦ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ ὅποιος κατανοήσας ἔβαλε νὰ τὸν φαρμακώσῃ, καὶ τοῦ ἔδωσαν φαρμάκι καὶ ἔπιε, ἀλλὰ γνωρίσας πῶς εἶναι φαρμακωμένος, εὐθύς ἐπῆρε ἰατρικόν, καὶ δὲν τὸν ἔβλαψε τὸ φαρμάκι.

Μετὰ ταῦτα ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Μολδοβίαν εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἀρδελίαν εἰς τὸ κάστρο Μπρασόβι, ὅπου ἐκεῖ ἐδιάλεξε τόπον τῆς ἀναπαύσεώς του, ὅτι ἤξευρε τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, καὶ λατινικὴν, καὶ βλάχικην, καὶ καθήσας ἱκανὸν καιρὸν ἐκεῖ, ἔστειλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ τὸν πάρῃ μὲ τρόπον. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, καὶ κατανοήσας πῶς ἤθελεν ὁ Ζηκμόντ ρήγας τῆς Οὐγγρίας νὰ τὸν δώσῃ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἀπὸ τὸν λαιμόν, ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὸ κάστρον τὴν νύκτα κρεμασθεὶς ἀπὸ τοῦ τείχους βοηθεία τινὸς φίλου του Μπρασοβανοῦ, καὶ περιορχόμενος καὶ πλανώμενος εἰς διαφόρους τόπους, καὶ μὴ ἔχοντας καὶ ἔξοδα, καὶ ἀπορῶντας τί νὰ κάμῃ, ἦλθεν εἰς τὸν Ὀλβρέχτ Λάσκη εἰς τὴν χώραν τοῦ Τζαπὶν κατὰ τὸ σύνορον τῆς Λεχίας καὶ Οὐγγρίας, ὁ ὅποιος εἶχε προνόμια ἀπὸ τοὺς ρήγας τοὺς Οὐγγρους, καὶ ἀκόμη μὲ τὸ νὰ εἶχε λάβει τότε

κοντὰ μίαν γυναῖκα, χήραν πλουσιωτάτην, ἦτον ἄνθρωπος περιφημος. Τὸν ἐδέχθη λοιπὸν ὁ Λάσκης ὁ Λέχος μετὰ τιμῆς εἰς τὸ σπήτι του, ἀμὴ ὁ Ἰάκωβος ὁ Βασιλικός, ὁ Γραικος, μὴν ἔχοντας ἄσπρα διὰ τὰ γράψη στρατεύμα, ἔπεσε παρακαλῶντας τὸν Ὀλβρῆχτ Λάσκη, δείχνοντάς του τὸ γένος, καὶ λέγοντάς του τὴν ξενητείαν του, καὶ ὑποσχόμενος τὰ μὴν ἀλισμονήσῃ ποτὲ τὴν εὐποιίαν, μόνον τὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν πτωχίαν καὶ ἀνάγκην του.

Ἐδέχθη ὁ Λάσκης τὴν παρακάλεσιν τοῦ Γραικοῦ, ὅτι αὐτὸς ὁ Λάσκης ἦτο ἄνθρωπος ἐλεύθερος, ἐξοδιαστής τῶν ἰδίων του καὶ ὑποδεκτικὸς τῶν ξένων, καὶ τὰ ἄπειρα πλοῦτη ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα τὴν χήραν ὁποῦ ἔλαβε πρὸ ὀλίγου, τὰ ἐξώδιασε καὶ ἐσκοπίσε τέτοιας λογῆς ὁποῦ ἀπόμεινε πλέον πτωχός, μὰ πλούσιος εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων, ὅμως διὰ τὰ παρακλήσματα τοῦ Γραικοῦ Ἰακώβου ὁποῦ ὠνόμαζε τὸν ἑαυτὸν του δεσπότην, ἔβαλεν ἐνέχυρον ὅλα του τὰ κτήματα διὰ δέκα χιλιάδες φλωρία, καὶ μετὰ αὐτὰ τὰ ἄσπρα ἄρχισε τὰ κάμη φουσατὸ ὁ δεσπότης μετὰ τὸν Λάσκη Λέχον, ὅχι τόσον πολὺ, μόνον ὅσον τὰ τοὺς φθάσῃ τὰ ἔμπουν εἰς τὴν Τζάραν, ἔλπίζοντας ὁ δεσπότης πῶς εὐθὺς ὁποῦ τὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰ σύνορα τῆς Μολδοβίας θέλει τὸν προσκυνήσῃ ὅλη ἡ Τζάρα, διώχοντας τὴν ἀνυπόφορον κυβέρνησιν, καὶ τὰ κακὰ ὁποῦ ἔκαμιν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν τόπον.

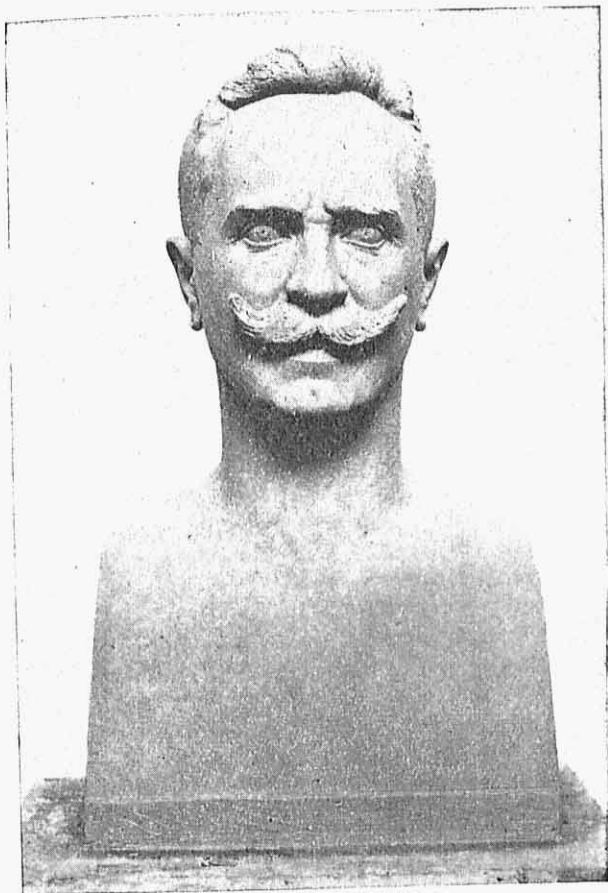
Καὶ ἅμα ἐτοίμασαν τὰ ὅσα τοὺς ἐχρειάζοντο, καὶ φουσατόν, καὶ ὀκτὼ λουμπάρδες μεγάλες διὰ τὰ κτυπήσουν τὰ τείχη, ἔφθασαν εἰς τὴν Ποδολίαν, καὶ ἐκεῖ διὰ προσταγῆς τοῦ Ζηκμόντ ρηγός, τὰ ὀλίγα φουσατὰ ὁποῦ εὐρέθησαν τόσον τῆς Τζάρας, ὅσον καὶ Λέχικα, καὶ Ρούσικα τοὺς ἐμπόδισαν, ὁποῦ δὲν ἠμπόρεσαν τὰ περάσουν, μετὰ ὅλον ὁποῦ ἐπολέμησαν, ἀμὴ ὄντες ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν δὲν ἐδυνήθησαν τὰ περάσουν, ἀλλ' ἐνικήθησαν καὶ ἔχασαν καὶ τὰς λουμπάρδας, ὅτι εὐρέθη ἐκεῖ ὁ Δημήτριος Βιονοβίτζη, βοεβόδας τῆς Ποδολίας εἰς ἐκείνον τὸν πόλεμον τοῦ Λάσκη καὶ τοῦ δεσπότη. Ὅμως μ' ὅλον τοῦτο ὁ δεσπότης δὲν ἔχασε τὴν ἐλπίδα του, ἀλλὰ ἐπέρασεν εἰς τὸν Φραντζέσκον

Ζάγε, ἐπίτροπον τοῦ Φερδινάνδου εἰς τὴν Οὐγγρίαν τὴν ἄνω, ὁμοῦ μὲ τὸν Λάσκη, καὶ καταπεύθοντες τὸν Ζάγε μὲ δῶρα, τὸν ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς βοηθήσῃ διὰ νὰ πάγῃ νὰ πάρῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβλαχίας, φανερώνοντάς του πῶς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου τὸν ἀπαντέχουσι, καὶ πῶς ἔχει καλὴν ἐλπίδα εἰς τὸ νὰ νικήσῃ.

Καὶ μετὰ μακρὰν συνομιλίαν ἀναμεταξύ τους ἀπεφάσισαν νὰ γράψωσιν εἰς τὸν Φερδινάνδον ἀναφορὰν μὲ παρακαλέματα τοῦ δεσπότη διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ νὰ δώσῃ θέλημα νὰ πεμφθῇ στράτευμα κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ὄντας ὑποκείμενος τῶν Τουρκῶν, κάμνει πολλὰς καὶ ἀφάτους τυραννίας εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον εἰς τοὺς κατοίκους.

Ὅμως ὁ Φερδινάνδος πολλὰ ἐστοχάσθη καὶ ἐβουλήθη περὶ τούτου, ἀμὴ ἢ βουλή του δὲν ἐσυμφώνησεν ἐπίσης διὰ τὸν δεσπότην, ὅτι τινὲς ἔλεγον, δὲν πηγαίνει νὰ ἀκούσωμεν ἓνα ἄνθρωπον ἀγνώριστον, ὅπου μήτε τὸ γένος του μήτε τὴν ἀνδρείαν του ἠξεύρομεν, καὶ δεῦτερον δὲν πρέπει νὰ ταράξωμεν τὸν Τοῦρκον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ὁ τόπος ὑπόκειται καὶ πρὸς τούτοις τὰς συνθήκας ὅπου ἐξίτηι νὰ κάμῃ ὁ Φερδινάνδος μὲ τὸν σουλτὰν Σουλεϊμάνην πού ἤθελαν χαλασθῆ. Ἄλλοι δὲ τῶν συμβούλων γνωστικώτεροι ἔδειχναν πῶς δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃ ὁ Ἱμπεράτωρ Φερδινάνδος ἓνα τόπον ὅπου καὶ προτιότερα ἦτον ὑποκείμενος εἰς τὸ ρηγάτον τῆς Οὐγγρίας, καὶ πρέπει νὰ δοκιμάσῃ μετ' αὐτοῦ τὴν τύχην, ὅμως ἐὰν ὑποπτευθοῦν οἱ Τοῦρκοι θέλουσι τοὺς ἀποκριθῆ πῶς χωρὶς τὸ θέλημά τους ἐμπῆκεν ὁ δεσπότης μὲ φουσάτον ἰδικόν του ὅπου ἔκαμε μὲ τὰ ἄσπρα του εἰς τὴν Μολδοβίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Τουρκῶν τυχαίνει πολλαῖς βολαῖς πόλεμος χωρὶς εἶδησιν τῆς βασιλείας. Τούτῃ λοιπὸν ἢ ὕστερη γνώμη ἐφάνη δεκτικώτερα τῷ Φερδινάνδῳ, καὶ ἔκαμεν ἀπόκρισιν τῷ Φραντζέσκῳ Ζάγε, ὅτι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα νὰ γείνη πολλὰ μυστικῶς μὲ τὸν δεσπότην, εἰς τὸν ὁποῖον δεσπότην ἔστειλε καὶ χάρισμα ὁ Φερδινάνδος ἕξ χιλιάδες φλωρία μάλαγμα.

Ὁ Ζάγες τοίνυν, ἀφοῦ ἐκατάλαβε τὴν θέλησιν τοῦ Ἱμπεράτορός του, συνεβουλεύθη μὲ τὸν Λάσκη τὸν Λέχον καὶ

Μ. ΤΟΜΠΡΟΥ

ΠΡΟΤΟΜΗ Β. ΓΑΒΡΙΛΙΑΔΗ

μὲ τὸν δεσπότην κρυφίως, καὶ ἐδιώρισε τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον, ἄνθρωπον περίφημον εἰς τοὺς καιροὺς ἐκείνους, καὶ στρατηγὸν ἄριστον, καὶ τὸν Ἰάν Ρουσέλ, καταγόμενον ἀπὸ τὴν Βουργούνδιαν, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑπὸ τὴν χεῖρά του ἑκατὸν ἄνδρας καβαλαρέους καὶ μὲ τουφέκια, καὶ τὸν Ἰάν Βελέγιον, Φραντζέξο τὸ γένος, μὲ ἑκατὸν καὶ αὐτὸν ἄνδρας καβαλαρέους, καὶ ἄλλους πεζοὺς, καὶ ἐνώθησαν καὶ ἐκείνοι μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ τὸν Πέτρον Σελέδιτζ ἀπὸ τὴν Σλούσκα μὲ ἑκατὸν πενήντα καβαλαρέους, ὅστις ἦλθεν εἰς βοήθειαν τοῦ δεσπότη, καὶ ἰκανὴ πεζούρα Γερμανῶν ἀπὸ τὸ κάστρον Κασόβι, καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη ἀπὸ τὰς ἄκρας ἐσυνάχθησαν, ὥστε ὅπου ἔγιναν ὅλοι δύο χιλιάδες πολεμισταὶ διαλεκτοί. Καὶ τούτων γενομένων ἄφησεν εἰς τὴν φροντίδα τοῦ Ἀντώνη Σεκουλίου τὸ στράτευμα νὰ τὸ ἐννοιάζεται αὐτός, καὶ νὰ τοὺς κυβερνᾷ ὅλους, ὁ δὲ Λάσκη νὰ ἔχη ἔννοιαν τῶν ἄλλων χρειῶν τοῦ δεσπότη.

Θέλοντας δὲ τὸ πρᾶγμα νὰ εἶνε μυστικόν, ἔσπειραν φήμην πῶς ἀπέθανεν ὁ δεσπότης, καὶ εὐθὺς ὁ Λάσκης ἔκρυψε τὸν δεσπότην εἰς ἓνα κρυπτὸν σπητάκι, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἔξω πῶς εἶναι ἄρρωστος, καὶ ἔδειχνε λύπης σημεῖα, καὶ θλίψεως, ἀμὴ εἰς ὀλίγαις ἡμέραις εὐγῆκεν ὁ Λάσκης λυπημένος, λέγοντας πῶς ἀπέθανεν ὁ δεσπότης, καὶ ζημιώνεται μεγάλην ποσότητα ἄσπρων, ὅπου ἐξώδιασε δι' αὐτόν, ἔκαμε κάσαν διὰ τὸ σῶμά του, καὶ ἔβαλε μέσα μίαν πέτραν μεγάλην, καὶ τὴν ἔφεραν μὲ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐμνημόνευσαν, καὶ τὴν ἔθαψαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκίνησεν ὁ δεσπότης μὲ τὸ στράτευμα, καὶ μὲ τὸν Λάσκη τὸν Λέχον μὲ λουμπάρδαις διὰ τῆς Οὐγγρίας. Καὶ πλησιάσαντες εἰς τὰ βουνὰ τῆς Λεχίας ἀντίκρου εἰς τὸ Λιόβι ὅπου εἶχαν οἱ Λέχοι φύλακας εἰς τὰς ὁδοὺς, διηλθον ἀπειρακτοὶ, ὅτι δὲν ἠμπόρουν νὰ ἐμποδίσουν τὸ φρουσάτον τοῦ δεσπότη. Ὅταν δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ἄκρην τῆς Μολδοβίας, ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος βόδας, πῶς ἐσίμωσαν τὰ φρουσάτα μὲ τὸν δεσπότην, καὶ δὲν ἐπίστευεν ἔστοντας καὶ νὰ τὸν ἦλθε προτῆτερα εἰδήσις πῶς εἶχεν ἀποθάνει, διότι εἶχεν ἐκεῖ κατασκόπους, ὅπου εἶδον μὲ τὰ ὀμμάτιά τους τὴν κάσαν ὅπου

ἔθαψαν· ἀλλ' ὕστερα χρεία ἦτον νὰ πιστεύσῃ τοὺς φίλους του τοὺς Λέχους ὁποῦ τὸν ἔγραψαν πῶς ἀνέστη ὁ δεσπότης, καὶ ἔρχεται μὲ τὸν Λάσκην καταπάνω του μὲ φουσατόν Οὐγγρικὸν μὲ τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον· τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἔσπευσε καὶ ἐσύναξε καὶ αὐτὸς τὰ φουσατά του ὡς εἴκοσι πέντε χιλιάδας ἀνθρώπους, καὶ θεωρῶντας τοὺς εἰς τὴν Σουτζάβαν, ἀμὴ ἦτον οἱ περισσότεροὶ γεωργοὶ καὶ ὄχι πολεμισταί.

Εὐγῆκε λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τοῦ δεσπότη, καὶ ἤξευρε πῶς εἶναι καὶ γερμανικὸν στράτευμα μαζύ του, καὶ ἔβαλεν εἰς τάξιν τὸ στράτευμά του εἰς τὸ πέρασμα, καὶ τὰς λουμπάρδας διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φουσατόν τοῦ δεσπότη νὰ μὴν περάσῃ, ἀλλ' ὁ δεσπότης περιπατῶντας καβαλάρης περὶ τὰς ὄχθας, εἶδε τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφοβήθη μήπως καὶ δὲν ἤμπορέσῃ νὰ τοὺς τζακίσῃ, καὶ ἔκρινε κάλλιον νὰ γυρίσῃ καὶ νὰ φύγῃ ἐπειδὴ καὶ ἀπελπίσθη ἀπὸ τὴν νίκην· ἀμὴ μαθὼν ὁ Ἀντώνιος Σεκούλιος τὸν φόβον τοῦ δεσπότη τοὺ ἐμφύχωσε, καὶ ἐζήτησαν καὶ ἠύρασιν ἄλλο πέρασμα, καὶ ἐπέρασε τὸ φουσατόν τοῦ δεσπότη μὲ τὸν Λάσκην καὶ μὲ τὸν δεσπότην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος βλέπωντας πῶς ἐπέρασεν ὁ δεσπότης, διὰ συμβουλῆς τοῦ Μοιζόκ βορνίκου, ὁποῦ ἦτον τότε κυβερνήτης τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐγύρισε τὰς λουμπάρδας μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπ' ἐκεῖ, ὁποῦ ἦτον καταθεμέναις, καὶ τὰς ἔβαλε παρακάτω. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ὁ Σεκούλιος τρέχοντας γρήγορα, καὶ περῶντας ὠρμησεν εἰς αὐτούς, καὶ ἔπιασε καὶ τὸ γεφύρι, καὶ τὰς λουμπάρδας τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὅταν ἐπέρασαν ὅλοι, βάζοντας ὁ Ἀντώνιος ὅλον τὸ φουσατόν του εἰς τάξιν, εὐθὺς ἔπαιξαν τὰ τύμπανα καὶ ἡ τρομπέταις σημεῖα πολέμου, καὶ ὠρμησεν κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Λέγουσι πῶς εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ δύο χιλιάδας γιανιτζάρους, καὶ ἄλλους Τούρκους καβαλαρέους, καὶ δὲν ἐβίασταξε πολὺ ὁ πόλεμος, καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου ἄρχισαν νὰ φεύγουσι, καὶ νὰ διασκορπίζονται, ὅτι ἀνακατώθησαν οἱ καβαλαρέοι μὲ τὴν τούρκικην πεζούραν. Τοὺς

κατεδίωξαν ἕως εἰς ἓνα τόπον ὃ Ἀντώνιος Σεκούλιος καὶ ὃ Βουργούνδιος μὲ τοὺς πολεμιστὰς τοὺς Φραντζέζους, καὶ φθάνοντάς τους τοὺς ἔκοψαν, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἔπνιξαν. Ἦτον καμπόσον φουσατόν μερισμένον ὑπὸ χεῖρα τοῦ Μοιζὸκ βορνίκου καὶ τοῦ Βογδάν, αὐτοὶ ἐβάσταξαν καμπόσον καιρὸν τὸν πόλεμον μὲ τὸν Λάσκην καὶ τὸν δεσπότην, ἀλλ' ἔλθων ὃ Ἀντώνιος μὲ τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ πολεμήσας, εὐθύς ἐσκορπίσθη ὃ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν Μοιζὸκ καὶ Βογδάν, καὶ ἀπέμειναν πολλὰ φλάμπουρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὄλαις ἢ λουμπάρδαις εἰς τὰ χέρια τοῦ δεσπότη. Γράφει ὃ Ἰσφάνφιος ὃ ἱστορικός, πῶς ἔπεσαν εἰς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον σώματα ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀλεξάνδρου τρεῖς χιλιάδες, οἱ δὲ γιανίτζαροι σχεδὸν ὅλοι ἔπεσον, καὶ ἐσκλάβώθησαν· πολλοὶ ἔπεσον σκλάβοι εἰς τὰ χέρια τοῦ δεσπότη, καὶ τοὺς ἐλευθέρωσε διὰ συμβουλῆς τοῦ Λάσκη καὶ τοῦ Ἀντωνίου, διὰ νὰ ἐλκύσῃ μὲ τὴν ἰλαρότητα τὰς καρδίας ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ τόπου.

Εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον δυνατὰ καὶ ἀνδρεῖως ἐπολέμησεν ὃ Ἀλέξανδρος μόνος του, ὅτι καὶ ἓνα Οὐγγρον ὅπου ἐμονομάχησε μὲ αὐτὸν τὸν ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογον μὲ τὴν λόγην. Ἔτζι τὸν ἐπαινεῖ ἢ ξένη ἱστορία πῶς πολὺν καιρὸν μόνος του ὃ Ἀλέξανδρος μὲ ὀλίγους — ἐπειδὴ καὶ ὅλοι τὸν ἄφησαν — ἐβάσταξε τὸν πόλεμον, ἀμὴ ἀφοῦ διεσκορπίσθησαν τελείως, ἀπέμειναν ὡς δύο χιλιάδες μὲ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἔπεσαν εἰς τινὰς φραγμοὺς καὶ πλόκους ὅπου εἶχαν κάμει εἰς κάποια περιβόλια οἱ ἐγχώριοι, καὶ ἐσυνάχθησαν ἐκεῖ μέσα φεύγοντες καὶ ἐμποδίσθησαν. Ἄλλοι δὲ ἀνέβησαν εἰς τὰ δένδρα ἀφίνοντες τὰ ἄλογά τους, καὶ τοὺς ἐσκοτώσαν μὲ τὰ τουφέκια. Τοῦτος ὃ πόλεμος τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲ τὸν δεσπότην δὲν φαίνεται εἰς τοὺς χρονογράφους τῶν ξένων εἰς τὴν τόπον ἐσυνέβη, ἀλλ' ὃ μακαρίτης Γρηγόριος Οὐρέκα, ὅπου ἦτο μέγας βόρνικος, γράφει πῶς ἔγινεν εἰς τόπον λεγόμενον Βερπία, καὶ τὸν γράφει ἐν βραχυλογίᾳ, ἡμεῖς δὲ εἰς τοὺς χρονογράφους τοὺς ξένους τὸν εὐρήκαμεν γεγραμμένον πλατύτερον, καὶ διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν καὶ περισσότερον.

Ἀφοῦ δὲ ἔχασεν ὃ Ἀλέξανδρος τὴν νίκην ἔστειλε ταχύ-

τατα και ἔλαβε τὴν δόμναν (ἂν καλὰ καὶ προτιήτερα εἶχε στείλει εἰς τὴν Σουτζάβαν καὶ εἶχε λάβει ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, καὶ τὰ εἶχε στείλει πρὸς τὸν Δανούβιον) καὶ μετ' αὐτῆς ἐκίνησε πρὸς τὸ Χούσι ἀπὸ τὸ Γιάσι, καὶ ἐκεῖ ἐσπούδαζε νὰ συνάξῃ τὴν Τζάραν, καὶ λαμβάνοντας καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους βοήθειαν νὰ γυρίσῃ κατὰ τοῦ δεσπότη, ἀλλὰ τίποτε δὲν ὤφελήθη.

Τὴν δόξαν τούτου τοῦ πολέμου τὴν ἀποδίδουν οἱ ξένοι ἱστορικοὶ εἰς τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον, ὁ ὁποῖος ἀδιακόπως ἐστήριζε, καὶ ἐμψύχωνε τοὺς ἰδικούς του, καὶ πρῶτος ἔλαβε τὴν νίκην. Ὁ ἄνωθεν πόλεμος συνέβη εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ὁποῦ τὸν ἐορτάζουν οἱ παπῖσται εἰς τὰς ἑνδεκα τοῦ Νοεμβρίου κατὰ τὸ καλενδάριον τους, εἰς ἡμᾶς δὲ ἐορτάζεται ὀκτωβρίου λα'.

Μετὰ τὴν νίκην λοιπὸν ὁ δεσπότης μὲ τὸν Λάσκην τὸν Λέχον, καὶ μὲ τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον, καὶ ὄλον τὸ στράτευμα ἐπῆγαν εἰς τὴν Σουτζάβαν, καὶ ἔβαλε καὶ ἐζωγράφισαν εἰς τὰ τεῖχη τὸν πόλεμον τοῦ δεσπότη μὲ τὸν Ἀλέξανδρον, εἰς τὴν πλατεῖαν ὁποῦ λέγεται Τατάρικη, καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἀρχηγῶν ξέχωρα ἀπὸ τῶν αὐθέντων μὲ μεγάλην τέχνην, καὶ τὰς εἰκόνας τῶν χατμάνων μὲ τὰ ὀνόματά τους, ἢ ὁποῖα ζωγραφία ὕστερα μετὰ πολὺν καιρὸν ἔπεσε, καὶ ἐξύσθη, καὶ καθὼς καὶ μία ἐκκλησία εἰς τὸ Χιρλέο ὁποῦ ἐκτίσθη παρὰ τοῦ δεσπότη βόδα εἰς μνημόσυνον τοῦ πατρὸς του, τὸ ὕψος της ἔξ ὀργυιαῖς, στέκεται ἕως τὴν σήμερον χαλασμένη, καὶ τινὰς δὲν γράφει περὶ αὐτῆς, μήτε ἀναφέρει, καὶ εἶναι, ὡς λέγουσιν, ἐκκλησία τῶν παπιστῶν.

Δὲν ἄργησεν ὁ δεσπότης, ἀλλ' ἔστειλε κατόπιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ τὸν κυνηγήσῃ, καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν φθάσουν, μήτε ἀπὸ τὰ πράγματά του ἄλλο νὰ ἀρπάξωσι, πᾶρεξ ἓνα ἀμάξι μὲ πεύκια, καὶ μὲ ἄλλα στρωσίματα τοῦ σπητιοῦ ἀμὴ οὐτιδανά. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος βόδας, συνάζοντας τοὺς ἀπολειφθέντας στρατιώτας του, καὶ τοὺς καβαλάρεους τοὺς Τούρκους ὁποῦ ἐγλύτωσαν, καὶ ἔστοντας καὶ νὰ τὸν ἦλθον καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι ἕως πέντε χιλιάδες, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὁποίους ἦτον καὶ μερικοὶ γιανιτζάροι, καὶ παίρ-

νοντας αὐτοὺς ὄλους ἦλθεν ἕως εἰς τὸν Προῦτον ποταμόν, καὶ ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὸ Χοῦσι ἔκαμε γεφύρι, καὶ ἀπάντεχε εἰς βοήθειάν του τὸν Μίριτσα βόδα, αὐθέντην τῆς Βλαχίας· ἀμὴ ὁ δεσπότης ἀκούοντας ἐμάζωξε τὰ φουσατά τοῦ τόπου, ἕως εἴκοσι χιλιάδας καὶ πέντε, πολεμιστὰς καὶ χωρικούς, εἰς τὴν Σουτζάβαν, καὶ σέροντας τριανταδύο λουμπάρδες μαζί του, ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν Σουτζάβαν διὰ νὰ πάγη κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου βόδα. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος πῶς πλησιάζει ὁ δεσπότης εἰς αὐτόν, ἐπρόσταξε καὶ ἐχάλασαν τὸ γεφύρι ὅπου ἔκαμεν ἐπάνω εἰς τὸν Προῦτον.

Ἦτον ἐκεῖ ἓνα χωριὸ κατὰ τὸ μέρος ὅπου ἦλθεν ὁ δεσπότης μὲ ὀλίγα σπήτια, ἔνθα στοχαζόμενος ὁ Ἀντώνιος Σεκούλιος πῶς εἶναι τόπος καλὸς διὰ νὰ καταθέσῃ τὰς λουμπάρδας, τὰς ἐτράβηξε καὶ τὰς ἔβαλεν ἀναμεταξὺ εἰς τὰ σπήτια, τοὺς δὲ Οὐγγρούς καὶ Γερμανοὺς στρατιώτας ὅπου εἶχασι τουφέκια τοὺς ἔβαλεν εἰς τόπους στενοὺς καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ δένδρα, καὶ κατὰ τὴν ὄχθην τοῦ Προῦτου ὅπου ἦτο ἡ ὄχθη κοιλωμένη, καὶ ἐπαράγγειλε νὰ μὴ ῥίξωσι τουφέκια χωρὶς τὸ θέλημά του, θέλοντας αὐτὸς νὰ κάμῃ τέχνην μὲ ἀπάτην.

Ἔστέκοντο οὖν οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲ τὸν Μοτζόκ, μὲ τοὺς Τούρκους ἀνακατωμένοι ὡς δύο χιλιάδες ἀπάνω εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Προῦτου, οἱ ὅποιοι βλέποντες πῶς ἐπλησίασε τὸ στράτευμα τοῦ δεσπότη, ἐπαρακάλεσεν ὁ Μοτζόκ νὰ λαλήσῃ μὲ τὸν Ἀντώνιον, βάλλοντες λόγον πίστεως ἀναμεταξὺ τους, καὶ ἐλάλησαν, τὸ τί δὲ ἐλάλησαν δὲν γράφουσιν οἱ ἱστορικοὶ πάρεξ μόνον πῶς ἐλάλησαν οἱ δύο. Καὶ δὲν ἐφαίνετο ἀπὸ τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ στράτευμα ὅπου εἶχε βάλει ὁ δεσπότης κρυφίως διὰ τὴν πυκνότητα τῶν καβαλαρέων τοῦ δεσπότη, οἱ Τούρκοι δὲ ὡσαύτως ὄντες ἀξέννοιαστοὶ διὰ τὸ νερὸν τοῦ Προῦτου ὅπου ἐμεσολάβει, μήτε ἐλόγιαζαν πῶς νὰ εἶναι καμμία πανουργία, καὶ ἔτρεχαν μέρη μέρη διὰ νὰ ἰδοῦσι τὸ τάμπουρον τοῦ Ἀντωνίου Οὐγγρου.

Τότε γρήγορα ἐπρόσταξεν ὁ Ἀντώνιος καὶ ἔρριξαν τὰς λουμπάρδας εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εὐγῆμα-

σιν ἐκεῖνοι ὅπου εἶχαν τὰ τουφέκια οἱ κεκρυμμένοι, καὶ ἄρχισαν νὰ πολεμοῦν, ἀμὴ ὀλίγον ἐβάσταξαν τὸν πόλεμον οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι δίχροντες οἱ Οὐγγροὶ δυνατὴν φωτίαν ἐξιπλάσθησαν τὰ ἄλογά τους, καὶ ἔπесαν ἀπὸ τὰ ἄλογα, καὶ ἄλλοι ἀπέθαναν καθὼς ἔπесαν, ἄλλοι ἐλαβώθησαν, καὶ ἔδωσε νῶτα τὸ φουσατόν. Ὅμως ἀκούον-
τας πῶς ἔρχεται ὁ Μίριτζα βόδας καὶ οἱ Τατάροι εἰς βοή-
θειαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔσπευσεν ὁ Ἀντώνιος Οὐγγρος μετὰ
μεγάλης ταχύτητος νὰ κάμῃ τὸ γεφύρι ὁποῦ εἶχε χαλάσει ὁ
Ἀλέξανδρος, φέροντας πολλὰ κοφίνια γεμάτα πέτραις καὶ
δίχροντάς τα εἰς τὸν Προῦτον, δένοντάς τα μὲ ξύλα καὶ μὲ
δοκάρια ἀντὶ σχοινίων, ἀπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ἔβαλε πλεκτὸν
ἀπὸ βέργαις, στρώνοντας ἀπάνω τους ἄχυρα καὶ κόπρια,
καὶ ἔτσι ἔβαλε τὰς λουμπάρδας εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Προῦτου,
καὶ ἐφύλαγαν τὸ γεφύρι ἀπὸ τὸ στρατεύμα τοῦ Ἀλεξάν-
δρου, τὸ ὁποῖον ὠρμουῖσε διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ μὴν
κάμωσι τὸ γεφύρι. Βλέποντας ὁ Ἀλέξανδρος πῶς ἐτελείωσε
τὸ γεφύρι ἀπάνω εἰς τὸν Προῦτον, καὶ ἡ βοήθεια ἄργησε
νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸν Μίριτζα βόδα καὶ ἀπὸ τοὺς Τατάρους,
ἀπελίσθη ἀπὸ τὴν βοήθειαν, καὶ τὴν νύκτα ἐσηκώθηκε
καὶ ἐπῆγε κατὰ τὸ Κελί, καὶ περνῶντας τὸν Δανούβιον ἐπῆ-
γεν εἰς τὴν Δρύστραν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν μὲ ὄλον του τὸν οἶκον καὶ τὰ ὑπάρχοντα, οἱ δὲ στρα-
τιῶται αὐτοῦ ἐσκορπίσθησαν κάθε εἰς ὅπου ἠμπόρεσε.

Ὁ δεσπότης γοῦν βλέποντας πῶς τοῦ ἐδούλειψεν ἡ τύχη
καὶ ἐκεῖ διὰ τῆς ἡρωϊκῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἀντωνίου, ἐγύ-
ρισε μετὰ μεγάλης χαρᾶς εἰς τὸ Γιάσι, καὶ κατὰ τὴν συνή-
θειαν τῶν αὐθέντων τοῦ ἐδιάβασε τὴν εὐχὴν τῆς αὐθεντίας
ὁ Γρηγόριος μητροπολίτης, ἔπειτα ἐπῆγεν εἰς τὴν Σουτζά-
βαν, καὶ ἐπρόσταξε καὶ διελάλησαν νὰ ἀφήσῃ καθένas τὰ
ἄρματα, καὶ νὰ πάγῃ εἰς τὸ σπῆτι του. Ὅταν δὲ ἦτον διὰ
νὰ ἔμπῃ εἰς τὴν Σουτζάβαν εὐγῆκεν εἰς ἀπάντησίν του ὁ
μητροπολίτης τῆς Τζάρας μὲ τοὺς ἐπισκόπους, καὶ μὲ ὄλον
τὸν λαόν, καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ κάστρον, καὶ ἔχοντας ἀκόμη
φόβον ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ἠξεύροντας πῶς ἦτον πλού-
σιος, ἐκράτησεν ὄλον τὸ ξέγον στρατεύμα κοντά του, καὶ

ἔδειχνεν ἡμερότητα με ὄλους, καὶ γλυκόλογος ἐφαίνετο πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἡμέρωνε, καὶ τοὺς ἐστήριζε με ἐλπίδες καλαῖς πῶς θέλουσιν ἔχει εἰς τὰς ἡμέρας του ἀνάπαυσιν, ἐπαράγγειλε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὅποιος δὲν ἀκούσει, καὶ δὲν κλίνει εἰς τὰ προστάγματά του νὰ παιδεύεται με θάνατον, καὶ ὅλοι ἔλεγαν τὸ κακὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸν ἐκήρυτον τύραννον, τὸν δὲ δεσπότην ἠύχοντο, λέγοντες νὰ εἶναι πολύχρονος καὶ εὐτυχής. Καὶ ἔκλεξεν ὁ δεσπότης τέσσαρας ἄρχοντας πιστούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωσεν ὅλην τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, ἤγουν τὸν Στροντίτζ, λογοθέτην μέγαν, τὸν Μπαρνόβιτς, χάτιμανον, τὸν Μοιζόκ τὸν βόρνικον, καὶ τὸν Γρηγόριον Ῥεβελὲς ἀπὸ τὸ γένος τῶν Γερμανῶν, ὁ ὁποῖος ἦτον εἰς μεγάλην τιμὴν ἀπὸ τὸν δεσπότην.

Ὁ δὲ Μίριτσα βόδας ἐβγῆκε με τὸν στρατόν του νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀλεξάνδρου με τοὺς Τατάρους, καὶ ἀκούσας περὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ, ἐγύρισε καὶ πάλιν εἰς τὸν θρόνον του. Ὁ δεσπότης ὅμως ἂν καλὰ καὶ ἐνίκησε, καὶ κατεστάθη αὐθέντης, ἀμὴ ὁ τόπος ἦτον εὐκαιρος ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον βόδα καὶ ἐξαντλημένος, καὶ πολλὰ τοῦ ἐχρειαζόντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐθεντίας του, ὄντας αὐτὸς εἰς πολλὴν ἔλλειψιν ἄσπρων, καὶ τὰ ἔξοδα ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν ἠυξάνοντο, μῆτε εὐρέθη τίποτες ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι εἶχε πάρει ὅλον τὸν βίον του μαζί του, μῆτε τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ, καὶ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ δὲν ἐτολμοῦσε, διατὶ ἐφοβεῖτο τὸν Ἀλέξανδρον μήπως καὶ ἔλθῃ πάλιν νὰ τὸν πολεμήσῃ· ὅμως ὕστερα ἔστειλεν ὅλον τὸ στρατευμὰ του εἰς τὴν παραχειμασίαν, ἀμὴ με ὀλίγον ἔξοδον, ὅτι διὰ πρώτην φορὰν ἐλόγιασε νὰ τοὺς δώσῃ ἀπὸ ἓνα φλουρὶ χρυσόν, καὶ μῆτε αὐτὰ τὰ ἄσπρα μὴν ἠμπορῶντας νὰ τὰ συνάξῃ τότε γλήγορα, ἔλαβεν ἓνα πολυκάνδηλον ἀπὸ τὴν μητρόπολιν ὅπου τὸ εἶχε κάμει ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ ἐχάλασε, καὶ τὸ ἔκαμεν ἄσπρα, καὶ με ἐκεῖνα, καὶ με ὅσα ἐμάζωξεν ἀπὸ τὸν τόπον, ἐπλήρωσε τοὺς στρατιώτας· ἀμὴ εὐθύς τὸν ἐμίσησεν ὁ τόπος, βλέποντας πῶς χαλᾷ τὰ σκευὴ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου οἱ ἄλλοι αὐθένται ἔκαμαν, καὶ ἀφιέρωσαν τῷ θεῷ. — Βλέπε τὴν κακίαν τῶν Γραικῶν, καὶ κρίνε ὄλους

ἔτι· ἄλλοι εἰς τὸν τόπον ὁποῦ θὰ πατήσουν ποδάρι Γραικοί. Λοιπὸν ἀφοῦ ἑκατακάθησεν εἰς τὴν αὐθεντίαν ἔστειλεν ἀποκρισιάρην εἰς τὸν Ζηκμόντ, ῥῆγα τῆς Οὐγγρίας, ζητῶντας νὰ τοῦ δώσῃ τὰ κάστρα Κονζβάρ καὶ Τζιτζέον, τὰ ὁποῖα ἦτον ἀπὸ τὸν Ματιάς ῥῆγα δεδομένα τοῖς αὐθένταις τῆς Μολδοβίας, καὶ λέγοντας, πῶς ἂν δὲν τὰ δώσῃ, ἀλλὰ τὰ κρατήσῃ εἰς τὸν κόλπον του, αὐτὸς θέλει τοῦ τὰ εὐγάλει ἀπὸ τὸν κόλπον του. Ἄπ' αὐτὰ τὰ λόγια θυμωθεὶς ὁ Ζηκμόντ εἶπε τῷ ἀποκρισιαρίῳ αὐτοῦ νὰ εἰπῇ τῷ κυρίῳ του, ὅτι οἱ Κρητες αἰεὶ ψεῦσται εἰσὶ.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ ἐπῆγεν εἰς τὴν Πόλιν, ἔκλαυσε τὴν ἀδικίαν ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν ὁ δεσπότης πρὸς τὸν σουλτὰν Σουλεϊμάνην, ὅστις ἀκούσας ἐπρόσταξε τὸν βεζύρην νὰ φέρῃ τὸν Ἀλέξανδρον μὲ δύναμιν εἰς τὸν θρόνον του. Ἔστειλε δὲ καὶ ἐπαραπονέθη καὶ εἰς τὸν ῥῆγα τῆς Λεχίας παραπολλὰ πῶς ἄφησε διὰ τῆς βασιλείας του καὶ ἐπέρασε καὶ ἔκαμεν ἀνακατώματα τόσα εἰς τὴν Μολδοβίαν ὁ δεσπότης. Ὅμως ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἤτοιμαζέτο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Μολδοβίαν, ἔφθασαν καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ δεσπότη, καὶ ἔφεραν χαρίσματα τῷ βασιλεῖ, αὐξήσαντες καὶ τὸ χαράτζι τοῦ τόπου, ἦγουν τὸν φόρον κατὰ δέκα χιλιάδας φλωρία, καὶ διορθώσας τὰ πράγματα εἰς τὴν Πόρταν τὸν ἐβεβαίωσεν εἰς τὴν αὐθεντίαν, στέλλοντάς του φλάμπουρον, καὶ σπαθὶ πολῦτιμον μὲ ἓνα τῆς ἀγᾶν εἰς κύρωσιν τῆς αὐθεντίας, ὅστις ἀφοῦ ἐσουστήθη εἰς τὴν αὐθεντίαν ἄρχισε νὰ κάμνῃ πολλὰ κακὰ, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τυραννίαν.

Ὁ δὲ Ἀντώνιος Σεκούλιος αὐξηνηθεὶς παρὰ τοῦ δεσπότη χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, καὶ μὲ ἐνδύματα ἀκριβά, καὶ σαμουρένια, σπαθιά ἀργυρωτά, καὶ ἐφίππια ἀργυρωτά, καὶ ἄλλα δῶρα, ἐγύρισεν εἰς τὸ σπῆτι του, ἀφίνοντας τοποτηρητὴν εἰς τὸν δεσπότην σιμὰ τὸν Πέτρον Δήβσκ, ὁποῦ ἦτον εἰς φύλαξιν τῆς Σουζάβας. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν Ἀλβέρτ Λάσκη ἔδωκεν ὁ δεσπότης δέκα χιλιάδες φλωρία, καὶ τὰ ἐπιλοιπα ὁποῦ τὸν ἐχρεώσται ἔταξε νὰ ἔχη νὰ τοῦ τὰ στείλῃ ὕστερα, καὶ τοῦ ἔδωκε καὶ τὸ κάστρο Χοτίνι, εἰς τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ὁ Λάσκης κυβερνήτην τὸν Ἰὰν Πιακόβσκη, ἀνθρω-

πον ἐδικόν του, ἐκ τῶν εὐγενῶν τῶν Λεχῶν. Ἄμῃ ὕστερα μεγάλην ἔχθραν ἔκαμε μετὸν Λάσκην ὁ δεσπότης, τὴν ὁποίαν θέλομεν γράφει εἰς τὴν τάξιν αὐτῆς. Ἀφοῦ δὲ ἐδιάβη ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λάσκης, ἐδιάβη καὶ ὁ Ἰάν Πέτρος Ρουσελίος, πὺν ἠθέλεν ἀκόμη νὰ τὸν κρατήσῃ ὁ δεσπότης, ἀμὴ ὄντας αὐτὸς εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Φερδινάνδου Ἱμπεράτορος, ἐπῆγε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Οὐγγρίαν, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν δεσπότην μετὰ πολλὰ δῶρα, καὶ λέγουσι πῶς νὰ ἐπῆγε μαζί του ἕως μιᾶς ἡμέρας δρόμον ὁ δεσπότης.

Ἔστειλεν ὕστερα ὁ δεσπότης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Γερμανῶν ἀποκρισιάρην, εὐχαριστῶντας τὸν Ἱμπεράτορα διὰ τὴν καλωσύνην καὶ εὐεργεσίαν ὁποῦ τὸν ἔκαμε, δίδοντας του καὶ εἰδήσιν πῶς ἐξισάσθη καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν τῶν Τουρκῶν, ὁμοίως καὶ εἰς τὸν ῥῆγα τῆς Λεχίας ἔστειλεν ἄνθρωπον. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς καιροὺς ὁποῦ ἐστέφθη ὁ Μαξιμιλιανὸς ῥῆγας τῆς Οὐγγρίας εἰς τὸ Πόξεν, ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ἑπτακιχλιοστῶ ἑβδομηκοστῶ δευτέρῳ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ ἑξηκοστῶ δευτέρῳ, ἠλλάξεν ὁ δεσπότης τὰ ἡῆθη του, ἀπὸ ἡμέρος ἔγινεν ἄγριος, ἀπὸ ἐλεήμων ἀρπαξ καὶ ἀχόρταγος, φορτώνοντας εἰς τὸν τόπον μεγάλα βάρη, ἐκδύοντας καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ πέρνοντας τὰ ἀσήμια, καὶ κάμνοντας αὐτὰ ἄσπρα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠπλιζεν ὁ τόπος ἀπὸ τὸν δεσπότην.

Μὴ δυνάμενοι λοιπὸν οἱ ἄρχοντες νὰ ὑποφέρωσι—μόλις καὶ δυσκόλως ὑποφέρεται τὸ κοινόν, καὶ μάλιστα τὸ κοινόν, καὶ ὁ κακὸς ἄνθρωπος—καὶ ὁ Τόμσας ὁποῦ τότε ἦτο χάτμανος εἰς ὅλον τὸν στρατὸν τοῦ τόπου, ὡμοσαν ὅλοι εἰς ἓνα λόγον νὰ εἶναι εἰς τὸ νὰ εὐγάλουσιν ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν τὸν δεσπότην κάμνοντας τὸν Τόμσαν ἀρχηγὸν τοῦ πράγματος, μετὰ τὸ νὰ ἦτον ἐκεῖνος καρδιακὸς καὶ μεγαλόψυχος πλέον παρὰ τοὺς ἄλλους. Τότε εἶχαν ἀκούσει οἱ ἄρχοντες πῶς ὁ Δημητράσκος Βηνοβίτζκη ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τοῦ Λάσκου ἦτον ἔτοιμος νὰ ἔλθῃ νὰ πάρῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Μολδοβίας, — ὅτι καὶ ὁ Λάσκης εἶχε γίνεи ἐχθρὸς μετὸν δεσπότην —, ἐσυμβουλεύθησαν νὰ στείλουν εἰς τὸν

Βηρονοβήζικην νὰ τὸν παρακαλέσωσι νὰ στέρξῃ νὰ γείνη αὐθέντης τῆς Μολδοβίας.

Καταλαμβάνοντας ὁ δεσπότης, πῶς τὸν ἐμίσησεν ὁ τόπος ἐμπῆκεν εἰς ἔννοιαν μεγάλην, καὶ ἐκάθητο εἰς τὴν Σουιζάβαν ὡσὰν εἰς φυλακὴν. Διὰ τοῦτο ἔστειλε κάποιον Βαλεντίνον ὀνόματι, Οὐγγρον, ταχύτατα εἰς τὸν Φερδινάνδον καὶ εἰς τὸν Μαξιμιλιανὸν ῥήγα τῆς Οὐγγρίας, ζητῶντας βοήθειαν νὰ δεφενδευθῇ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντάς του, καὶ τὸν ἐπαράγγειλε νὰ ἀνταμωθῇ μὲ τὸν Ζάγε καὶ μὲ τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον νὰ τοὺς παρακαλέσῃ ἀπὸ μέρους του νὰ συνάξωσι στράτευμα καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς βοήθειάν του, τάζοντάς τους μεγάλας δωρεάς, ὡς καὶ τὸ πρῶτον, δείχνοντάς τους πῶς εὐκόλως θέλουσιν ἀντιπολεμήσει ἀνθρώπους ὁποῦ δὲν ἤξεύρουσι τάξιν πολεμικὴν. Ἀκόμη καὶ ὁ Φερδινάνδος ἱμπεράτωρ, καὶ ὁ Μαξιμιλιανός, ῥήγας τῆς Οὐγγρίας, ἔκριναν εὐλόγον νὰ μὴν ἀφήσωσι τὸν δεσπότη βόδα νὰ κινδυνεύσῃ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδειχεν ἀμετάβλητον πίστιν, καὶ δούλευσιν καλῆν. Ὅθεν ἐδέχθησαν καὶ οἱ δύο τὴν παρακάλεισιν αὐτοῦ, ἤξεύροντας πῶς καὶ προτιήτερα οἱ ῥήγες τῆς Οὐγγρίας ἦσαν διαφεντευταὶ τῆς Μολδοβίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀντώνιος, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν, ἀκούοντας ἀπὸ τὸν ἄνωθεν Βαλεντίνον τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν στενοχωρίαν τοῦ δεσπότη, δὲν ἔδειξε δυσκολίαν ἀπὸ μέρους του εἰς τὸ νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλὰ ἐσυλλογίσθη τὸ μᾶκρος τοῦ δρόμου πῶς τὸν ἐμπόδιζε καὶ πῶς δὲν εἶχε καὶ ἄσπρα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ νεῦρα τοῦ πολέμου, καὶ ἔτσι ἀργοπορῶντας τὰ πράγματα ἦλθεν ὁ δεσπότης εἰς μεγαλήτερον ἀνάγκην, καὶ εἰς τὸ στράτευμα τῆς Ἀρδελίας, ὁποῦ ἦτον πάντα ἔτοιμον, ὀλίγην ἐλπίδα εἶχεν ὁ Ἀντώνιος, ὅστις καὶ προτιήτερα μὲ γράμματα καὶ μὲ λόγια εἶχε βλάβει τὸν βοεβόδαν τῆς Ἀρδελίας δι' ἓνα κυβερνήτην πέντε ἐκκλησιῶν ὀνόματι Λούπουλον Πέτζη, ἀποκρισιάρην τοῦ Φερδινάνδου, τὸν ὁποῖον εἶχε πιάσει ὅταν ἀπερνοῦσεν ἀπὸ τὴν Ἀρδελίαν διὰ νὰ πάγῃ εἰς τὴν πόλιν, λέγοντας πῶς ἐκεῖνος ἐγκαλοῦσε τὸν Ἀντώνιον εἰς τὸν σουλτὰν Σουλεϊμάνη. Καὶ ὡσαύτως ἀναμεταξὺ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Λάσκην ἦτον μεγάλας αἰτίαις

ἔχθρας, καὶ αὐταῖς πρῶτον ἔκαμαν τὸν Λάσκην καὶ ἄφησε τὸν δεσπότην καὶ ἐνώθη μὲ τὸν Βησνοβίσκη κατὰ τοῦ δεσπότη, ὁποῦ τότε εὐρίσκετο εἰς τὸ Λιόβι.

Λοιπὸν ἐσηκώθη ὁ δεσπότης καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ Χοτίνι διὰ νὰ τὸ πάρη μὲ φρουράτον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Λάσκη, ποῦ τοῦ τὸ εἶχε δώσει προτιήτερα, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, καὶ εἶχε βάλει εἰς αὐτὸ κυβερνήτην τὸν Ἰάν Πιασόβσκη, ὅστις βλέποντας πῶς ὁ δεσπότης ἐπλησίαζεν, ἔστειλεν ἔμπρὸς εἰς αὐτὸν λέγοντας ὅτι νὰ τοῦ δώσῃ τὸ Χοτίνι, μόνον νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ εὐγῆ αὐτὸς μὲ τὰ πράγματά του ἐλεύθερος, τὸ ὁποῖον ζήτημα ἔστερεξεν ὁ δεσπότης, καὶ ἐπῆρε πάλιν τὸ Χοτίνι εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ἀκούσας δὲ τοῦτο ὁ Λάσκης μεγαλήτερον ἐτοιμασίαν ἔκαμε μὲ τὸν Βησνοβίτςκη, καὶ ἔκατέβηκεν εἰς τὴν Καμινίτζαν τῆς Ποδολίας μὲ στρατεύμα. Ἄλλ' ὁ δεσπότης δὲν ἐτόλμησε νὰ περάσῃ τὸν Ἰστρον ποταμόν, διατι εἶχεν ὀλίγον στρατεύμα, ἀλλ' ἐγύρισε πρὸς τὸ Γαλάτζι, καὶ πρὸς τὸ Ῥένι, ἔπειτα πάλιν ἀπ' ἐκεῖ ἐγύρισεν εἰς τὴν Σουτζάβαν, ἀμὴ ἂν καλὰ καὶ ἐγύρισεν, ὅμως ἦτον μεμισημένος ἀπὸ ὅλους διὰ τὰ βάρη ὁποῦ ἔβαζεν εἰς τὴν Τζάραν, ὄντας ἀχόρταγος, ὅτι, ἔξω ἀπὸ ἄλλας ἀνάγκας ἔβαλεν εἰς κάθε σπῆτι ἀπὸ ἓνα φλουρι μάλαγμα, καὶ ἐγένετο ἀνήμερος τύραννος ἀπάνω εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἐχωρίζοντο ἀπὸ τὰς γυναῖκάς τους καὶ ἔπερνον ἄλλας, ὅτι αὐτοὺς ἐτυραννοῦσε μεγάλως, λέγοντας διατι δὲν ἀρκέστησαν μὲ μίαν γυναῖκα, καὶ ἔκαμεν ἀκόμη καὶ τοῦτο ἀπάνω εἰς τὰ ἄλλα, ὅτι νὰ πληρώνη καὶ κάθε γυναῖκα τὸ τρίτον μέρος τοῦ φλωρίου, καὶ τότε ἔδιδε θέλημα νὰ χωρισθῆ καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμεν ὁ δεσπότης διὰ συμβουλῆς τινὸς Ἰάν Λιοπτζένια, τὸν ὁποῖον εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν Λεχίαν καὶ τὸν εἶχε κάμει ἐπίσκοπον, πολλοὺς δὲ ἀπεκεφάλιζε, καὶ ἐπρόσταζε νὰ μὴν τοὺς θάψωσιν εἰς πολλὰς ἡμέρας, διὰ νὰ εἶναι εἰς παράδειγμα τῶν ἄλλων, καὶ διὰ ταῦτα, καὶ διὰ τὴν πίστιν τὴν ὀρθόδοξον, ὁποῦ δὲν τὴν βαστοῦσεν, ὅτι εἰς τὴν ἐκκλησίαν σπανίως ἤρχετο, τὸν ἐμίσησαν. Εἰς τὸ Κοτινάρι ὄντες τότε Σάσοι πολλοὶ τοὺς ἔκαμεν ἐκκλησίαν, καὶ σχολεῖον, καὶ βιβλιοθήκην. Ὡς φαίνεται,

τὴν ἐκκλησίαν τῶν παπιστῶν, τὴν χαλασμένην, ὅπου εἶναι εἰς τὸ Κοτινάρι, αὐτὸς τὴν ἔκαμεν, ἐὰν δὲν ἔκαμεν καὶ τὴν ἄλλην τὴν μεγάλην ὅπου ἕως τώρα τὴν ἔχουσιν οἱ Σάσοι, καὶ ἐσύναξε διδασκάλους ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ ἀπὸ τὴν Λεχίαν. Καὶ ἀπὸ τότε ἀπόμειναν εἰς τὸν τόπον μας οἱ Γεζουβίται, καὶ ἄλλοι παπάδες τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ τὰ μανουάλια τὰ ἀργυρᾶ ὅπου ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν μητρόπολιν, τὰ ὅποια εἶχε κάμει ὁ Ἀλέξανδρος βόδας διὰ πολλῆς ἐξόδου, καὶ αὐτὸς τὰ ἐχάλασε, καὶ τὰ ἔκαμεν ἄσπρα, καὶ τέλος διατι ἐκατάλαβεν ἡ Τζάρα τὸ γένος του, πῶς δὲν ἦτο ἀπὸ τοὺς δεσπότες, καὶ ἀπὸ τὸν Ἡράκλην, ἀλλὰ μὲ ψεύματα τὸ ἐκατόρθωσε τοῦτο τὸ δεσποτικὸν ὄνομα, καὶ τὸ γένος τὸ βασιλικὸν τῆς Πόλης, καὶ διὰ τὴν μεγάλην του ὑπερηφάνειαν καὶ δοκοφροσύνην, κανχώμενος πῶς θέλει νὰ πάρῃ καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τὸν Μίριτσα βόδα, καὶ νὰ πάρῃ καὶ τὴν Ἀρδελίαν, ἔχοντας εἰς αὐτὰ σύμβουλον κάποιον Δημητράσκον Βούλγαρην, καὶ ἔλεγε πῶς τοῦ ἐκατέβησαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν δύο στέμματα, καὶ μίαν βολὰν ἔμαθεν ὁ δεσπότης πῶς τάχα ἀπέθανεν ὁ Ζηκμόντ, ῥήγας τῆς Οὐγγρίας, καὶ εὐγῆκεν ὁ δεσπότης μὲ στρατεύμα νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν Ἀρδελίαν νὰ ἀρπάξῃ τὸ ῥηγάτον, καὶ φθάνοντας εἰς τὸ Τρουτουσί τὸν ἦλθεν εἶδησις πῶς ὑγιαίνει ὁ Ζηκμόντ καὶ ἐγύρισεν εὐθὺς εἰς τὸ σκαμνὶ του.

Εὐρίσκω καὶ τοῦτο εἰς τὸν Ἰσφάνφιον ἱστορικόν, πῶς εὐγαίνοντας ὁ δεσπότης, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, πρὸς τὸ Χοτίνι, καὶ περιερχόμενος εἰς τὸ πεδίον μὲ ὀλίγους, ἦλθεν εἰς αὐτὸν πλῆθος λαοῦ κρᾶζοντας καὶ περικυκλώνοντάς τον, καὶ λέγοντας νὰ τοὺς σηκώσῃ ἐκεῖνα τὰ βαρέα δοσίματα ὅπου τοὺς ἔβαλε, τουτέστι τὸ φλωρὶ εἰς κάθε σπῆτι, ὁ δὲ δεσπότης ἀπεκρίθη ὅτι διὰ συμβουλῆς τοῦ Παρνόβ, καὶ τοῦ Μοιζόκ, καὶ τῶν δύο ἐπισκόπων τὰ ἔβαλεν ἐκεῖνα τὰ βάρη, καὶ ἂν θέλουσι νὰ τοὺς δώσῃ ἐκείνους εἰς τὰ χέρια τους νὰ τοὺς θανατώσουν, λέγοντας, πῶς ὅλοι αὐτοὶ οἱ τέσσαρες ἦτον αἰτία καὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον βόδα ὅπου τὸν ἐπαρακίνησαν εἰς τόσῃν τυραννίαν, καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἀφεθῶσιν ἀπὸ τὴν κακίαν τους, ἂν δὲν σπεύσῃ νὰ τοὺς ἐξαλείψῃ, καὶ μόλις

μὲ τὰ πολλὰ λόγια του ἐκαταπραῦνεν ἐκεῖνα τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ὑποσχόμενος αὐτοῖς πῶς θέλει κάμει τὸ ζήτημά τους, καὶ θέλει τοὺς σηκώσει τὰ βάρη. Αὐτὴ ἡ ἀπόκρισις τοῦ δεσπότη οὐλοῦ αἰτιατο ἐκείνους τοὺς ἄρχοντας, ὕστερα ἐγενεν αἰτία τῆς φθορᾶς του· διότι ἐν πρώτοις ὁ Παρνόβ ἀκούοντας τὰ ζητήματα τοῦ λαοῦ, καὶ ἠξεύροντας καὶ τὴν γνώμην τοῦ δεσπότη, ἐστοχάσθη πῶς εἶναι εὐκολώτερον νὰ κάμῃ ὅ,τι ἠμπορεῖ, παρὰ νὰ κακοπάθῃ ὕστερα, καὶ βουλευσάμενος μὲ ἄλλους, ἐκαταπιάσθηκε πῶς νὰ γείνη αὐτὸς ἡ πρώτη αἰτία νὰ ἐρεθίσῃ τὸ πρᾶγμα τοῦτο τῆς ἔχθρας, καὶ πρῶτον μὲν τὸν Ἰωάννην Λουστζένιον, ὃν περ ἔφερον ἀπὸ τὴν Λεχίαν, καὶ τὸν ἔκαμεν ἐπίσκοπον, τὸν ἐφαρμάκωσεν, ὅτι ἐκεῖνος ἠξευρεν ὄλας τὰς βουλάς τοῦ δεσπότη, καὶ τὸν ἔθαψαν ἔξω ἀπὸ τὴν χώραν ὅπου λέγεται ἔξω περιαύλιον, καὶ ἔτιζι ἀρχίνισε νὰ κάμῃ καὶ τοὺς ἄλλους μὲ πολλὰ μυστικὸν τρόπον.

Ὁ δεσπότης ἔλαβε γυναῖκα ἀπὸ τὴν Λεχίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μαρτίν Σβορόβσκη, ἀνθρώπου γνωστοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν Λεχίαν, λογιάζοντας ὅτι μὲ αὐτὸ τὸ συνοικέσιον θέλει τραβήξῃ πάλιν τὸν Λάσκην εἰς τὴν ἀγάπην του, ἀμὴ ὁ τόπος βλέποντας τὸν αὐθέντην πῶς ἐπῆρε γυναῖκα ἀπὸ ἄλλην θρησκείαν τὸν ἐμίσησε καὶ περισσότερον. Εἰς τὸν γάμον του ἔκαμεν ὁ δεσπότης μεγάλα ἔξοδα. Ὅχι μόνον διάφορα φαγητὰ ἐζήτει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ πτερωτά, καὶ κυνήγια, καὶ ψάρια, καὶ ἔξοδα διὰ τὰ φαγητὰ, ἀν καὶ μεγάλη ἦτον ἡ πτωχεία καὶ ἀνάγκη τῶν ἀθλίων κατοίκων, καὶ μὲ τὰ τοιαῦτα ἠὔξισε τὸ μῖσος ἀπὸ ἡμέραν ἕως ἡμέραν κατὰ τοῦ δεσπότη.

Καὶ πρώτη ἀνταρσία ἦτον αὕτη. Ἡλλθον ἀνθρώποι ἀπὸ τὴν Τζάραν καὶ ἐδιηγῆθησαν τῷ δεσπότη, πῶς ἐμπῆκαν οἱ Τατάροι οἱ πέραν τοῦ Ἰστρου, καὶ ἀρπάζουσι καὶ καιοῦσι τὸν τόπον, καὶ ἐζητοῦσαν βοήθειαν κατὰ τῶν Τατάρων, ἀλλ' ὁ δεσπότης ἀν καλὰ καὶ τοῦ ἔλεγον πολλοί, καὶ μάλιστα ὁ Λούπουλος ὁ Σάσος, τὸν ὅποιον εἶχε φέρει διὰ νὰ κόπτῃ ἄσπρα, ὅτι ἦτον καλὸς τεχνίτης, καὶ ἠξευρε καλὰ τὴν βλάχικην γλῶσσαν, νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὴν ἐπιβουλήν τῶν

ἀρχόντων, αὐτὸς δὲν ἐπίστευεν, ἀλλὰ βλέποντας ἀπὸ ἓνα καιρὸν καὶ ὕστερα τὴν κολακείαν τῶν ἀρχόντων, ὁποῦ ἦτον συμφωνημένοι κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐσυμβούλευον νὰ στείλῃ τὸ περισσότερον μέρος τῶν στρατιωτῶν ἀπάνω εἰς τοὺς Τατάρους, ἐγελάσθηκε καὶ ἔστειλε τοὺς ἐκλεκτότερους, τοὺς Οὐγγρους, ὡς τριακοσίους πενήκοντα, καὶ Σέρβους πενήκοντα καβαλαρέους μὲ καμπόσας χιλιάδας Μολδοβάνων, καὶ μερικοὺς Γερμανοὺς πεζοὺς διὰ νὰ φέρουν τὰς λουμπάρδας, καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἔδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἡλίου Τορμάν καὶ τοῦ Στεφάνου Τόμσα, οἱ ὅποιοι ἦτον συνεννοημένοι καὶ μὲ ἄλλους ἀρχοντας κατὰ τοῦ ἰδίου αὐθέντου.

Ἄφου δὲ ἐπῆγε τὸ στράτευμα μὲ τὸν Τορμάν καὶ μὲ τὸν Τόμσαν κατὰ τῶν Τατάρων, μὴ εὐρίσκοντας οὐδένα τῶν Τατάρων, ἀλλὰ εἰρήνην, μηδὲ βλέποντες σημεῖον ἀρπάγματος, ἀλλὰ σιγὴν μεγάλην, βλέποντες καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀναπαυμένους εἰς τὰ ὀσπήτια τους, βλέποντες αὐτοὶ οἱ ὁμονοήσαντες κατὰ τοῦ δεσπότου, πῶς οἱ Οὐγγροι καὶ οἱ Σέρβοι ὑποπτεύοντο μήπως νὰ εἶναι ἀλλέως τὸ πρᾶγμα, εἶπον πρὸς αὐτούς, ὅτι οἱ Τατάροι τὸ ἔκαμαν τεχνικῶς, καὶ ἐκρύφθησαν, καὶ ἔτσι ἐδιώρισεν ὁ Τόμσας τοὺς Οὐγγρους, καὶ μὲ τὸν ἄλλον ἀρχηγόν, εἰς ἄλλο μέρος, θέλοντας νὰ τοὺς χωρίσῃ, εἰς ἓνα χωρίον κοντὰ εἰς τὸν Ἰστρον, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ κυβερνήσουν τὰ ἄλογά τους καὶ τοῦ λόγου τους εἰς ἐκεῖνο τὸ χωρίον, τοὺς δὲ Σέρβους τοὺς ἐδιώρισεν εἰς ἄλλο χωρίον, ὅχι μακρὰν ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ πιάσωσιν ἐκεῖ κονάκι, τὴν δὲ νύκτα ἐπρόσταξεν ὁ Τόμσας καὶ ὁ Τορμάν καὶ ἀναψαν ἓνα σπίτι, κάμνοντας σημεῖον μὲ αὐτὸ εἰς τοὺς Μολδοβάνους, καὶ ἐσηκώθησαν μὲ τὰ γυμνά σπαθία ἀπάνω εἰς τοὺς Οὐγγρους καὶ εἰς τοὺς Γερμανοὺς. Ἐχάθησαν δὲ πολλοὶ Μολδοβάνοι, ἀμὴ οἱ Οὐγγροι καὶ οἱ Γερμανοὶ σχεδὸν ὅλοι ἐχάθησαν, ὅτι ἔστοντας καὶ νὰ ἀπέμειναν μερικοὶ ἐδεφενδεύοντο ἀπὸ ἓνα περιβόλι ὁποῦ εἶχε πλόκον ὁποῦ τοὺς ἐπερικύκλωσαν ὀλίγαις ὥραις, ἕως οὗ ἐπαράγγειλεν ὁ Τόμσας μὲ τὸν Τορμάν καὶ ἔθεσαν τὰς λουμπάρδας ἀπάνω εἰς αὐτούς, καὶ ἐκεῖ τοὺς ἠφάνισαν ἕως εἰς τὸν ἔσχα-

τον, τοὺς δὲ Γερμανοὺς τοὺς ὁποίους ἐπρόσταξεν ὁ Τόμας νὰ ῥιξώσι τουφέκια ἀπάνω εἰς τοὺς Οὐγγυροὺς καὶ Σέρβους, αὐτοὶ δὲ δὲν ἠθέλον νὰ ἀκούσουν τὴν προσταγὴν του, ἠξέυροντάς τους συνοπαδοὺς, τοὺς ἔκοιψεν ὅλους, μόνον ἓνα ἀφησεν ὀνόματι Χριστοφόρον, ὅστις ἔθυνε τὰς λουμπάρδας κατὰ τῶν Οὐγγρῶν. Αὐτὴν τὴν φθορὰν βλέποντες οἱ Σέρβοι μερικοὶ ἔπεσαν εἰς τὸ νερὸν τοῦ Νίστρον, καὶ κολυμβῶντας ἐγλύτωσαν, ὅσοι δὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ φύγωσιν ἐσκοτώθησαν ὑπὸ τῶν Μολδοβάνων.

Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀφοῦ ταῦτα ἔγειναν ἐμίσεισεν ὁ Τόμας μὲ τὸν Τορμὰν πρὸς τὴν Σουτζάβαν κατὰ τοῦ δεσπότη, καὶ πρῶτον μὲν ἐπῆγεν εἰς τὸ Νάμιτζον, ὅπου ἦτον φύλακες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ δεσπότη, τὸ ὁποῖον κάστρον τὸ ἐφύλαττεν ὁ Ἰωακείμ Προυντίντζης, Σιλεσιανός, σύντροφος εἰς ὄλαις ταῖς ἀτυχίαις τοῦ δεσπότη, καὶ δὲν εὐρέθη τότε εἰς τὸ κάστρον, οἱ δὲ φύλακες μὴ ὑποπιεόμενοι ἐπιβουλὴν ἀφῆσαν τὸν Τόμασαν καὶ ἐμπῆκεν εἰς τὸ κάστρον, καὶ τοὺς ὀλίγους Γερμανοὺς, ὅπου ἦτον εἰς αὐτό, ὅλους τοὺς ἐσκότωσε καὶ ἔλαβε τὸ κάστρον εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ὅπερ ἀκούσας ὁ Προυντίντζης λυπούμενος ἐπῆγεν εἰς τὴν Σουτζάβαν μὲ τέσσαρας ἢ πέντε στρατιώτας του, καὶ ὀρμῶντας, καὶ σχίζοντας τὸ στράτευμα ὅπου ἦτον περὶ τὸ κάστρον Σουτζάβαν ἐμπῆκε μέσα.

Ὁ δὲ Τόμας ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ Νάμιτζο χωρὶς ἄργητα ἐπῆγεν εἰς τὴν Σουτζάβαν, καὶ ἄρχισε νὰ συνάξῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ πολιορκῇ τὸ κάστρον, ὁ δεσπότης δέ, μὴ δυνάμενος νὰ εὐγῆ μὲ ὀρμὴν φανερὴν, ἄρχισε καὶ ἔστερέωνε τὸ κάστρον κἂν νὰ διαφεντευθῇ, καὶ ἔβαλε καὶ ἔρριξαν μίαν λουμπάρδα τὴν μεγαλύτερην, δίδοντας εἶδησιν νὰ συναχθῶσιν ὅλοι οἱ ἰδικοὶ του, καὶ ἤλιπεν εἰς τὸν Τζορόβσκη τὸν πενθερόν του νὰ τὸν βοηθήσῃ, καταπραΰνοντας καὶ τὸν Λάσκη, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν Ἀντώνιον Σεκούλιον, καὶ εἰς τὸν Ζάγε ἤλιπιζε, καὶ θέλει νὰ διαφεντευθῇ ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν εἰρημένους. Εἶχε μὲ τοῦ λόγου του εἰς τὸ κάστρον ὁ δεσπότης στρατιώτας ἐκλεκτοὺς χιλίους διακοσίους πενήκοντα ἕξ, τοὺς περισσότερους Οὐγγυροί,

καὶ ἦτον ἀρχηγὸς τῶν καβαλαρέων ὁ Μαρτῖνος Φαρκάς, τῶν δὲ πεζῶν ὁ Πέτρος Δηβάν, ὃν εἶχεν ἀφήσει ὁ Ἀντώνιος, εἶχε καὶ πεζούραν Οὐγγρῶν τριακοσίων ὑπὸ χεῖρα τοῦ Θωμᾶ Καλαβριανοῦ καὶ Στεφάνου Χορβάτ, τὰ δὲ ἄλλα φλάμπουρα ἦτον ἀπὸ πολλῶν φυλῶν ἀνθρώπους, ἤγουν Βόσνους, Γερμανούς, Γραικούς, Λέχους, Τούρκους καὶ ὀλίγους Μολδοβάνους. Ὁ δεσπότης λοιπὸν ἀπομένοντας εἰς μεγάλην στενοχωρίαν, βλέποντας τὸν ἑαυτὸν του περικυκλωμένον αἰφνιδίως ἀπὸ ἀνυχίαν, καὶ ἐκείνους ὅπου ἦτον ἓνα καιρὸν εἰς τὸ ἔλεός του, καὶ ἦτον φίλοι, καὶ καλοθηληταί, καὶ ἦτον καὶ τεχνῖται ἄριστοι εἰς πολλὰ πράγματα (ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἦτον Βόσνοι καὶ Ἴταλοι καὶ Γερμανοὶ) εἰς τόσον κακὸν φερμένους, ὥστε ὁποῦ μῆτε γυναῖκα, μῆτε παιδιὰ τοὺς ἄφησαν ζωντανούς, ἠπόρει καὶ ἔλυπεῖτο. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀνωμαλίας καὶ τὸν Γεώργιον Ῥεβελὲς ὁποῦ ἦτον ἀπὸ τὴν Βιένναν καὶ ἔτυχε νὰ συνάξῃ τὸ βασιλικὸν χαράτζι κατὰ τὸ μέρος τοῦ Δανούβιου, ἀγνοοῦντα τὴν ἀποστασίαν ταύτην, τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς τὸ κάστρον Νάμιτσο, καὶ ἐκεῖ τὸν ἐφυλάκωσαν.

Στέκοντας λοιπὸν τὸ κάστρον πολιορκούμενον πλέον, τότε οἱ ἀποστάται ἄρχοντες καὶ μάλιστα ὁ Παρνόβ καὶ ὁ Μοτζόκ μετὰ τὸν Στρούιτζε ἐβουλευθήσαν καὶ ἔκλεξαν ἀρχηγὸν ἀπὸ λόγου τοὺς τὸν Τόμσα ὁποῦ ἦτο χάτμανος. Ἀφοῦ δὲ ἔκαμαν αὐθέντην τὸν Τόμσα, ἂν καλὰ καὶ δὲν τὸ ἠθέλεν, ἄρχισαν νὰ δέρωσι τὸ κάστρον δυνατώτερα, καὶ ἐδιώρισεν ὁ Τόμσας τέσσαρας λουμπάρδας καὶ ἐκτυποῦσαν τὴν πόρταν διὰ νὰ τὴν τσακίσουν, καὶ νὰ ἔμπουσι μέσα, ἀμὴ ὄντες ἄπρακτοι οἱ Μολδοβάνοι τοῦ Τόμσα ὀλίγην βλάβην ἔκαμνον, ὅτι εὐγαιναν ἀπὸ τὸ κάστρον, καὶ ὥρμουσαν εἰς αὐτούς, καὶ ἄμπωναν εἰς τὰ ὀπίσω, τόσον ὁποῦ ἀπὸ ἓνα καιρὸν εὐγαιναν ἀπὸ τὴν χώραν κρυφίως, καὶ ἔφερναν τροφάς εἰς τὸ κάστρον. Καὶ μὲ τῶν ἡμερῶν μετὰ τὸ θέλημα τοῦ δεσπότητος βουλευθέντος μετὰ τοὺς ἀρχηγούς εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ κάστρον ὁ Πέτρος Δηβάν μετὰ τετρακοσίους ἀνθρώπους, καὶ ἔπεσαν εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἦτον διωρισμένοι ἀπὸ τὸν Τόμσα βόδα διὰ νὰ κτυπῶσι τὸ κάστρον, ὥρμησαν δὲ καὶ ἐκεῖνοι,

ὥστε ὁποῦ ἐτοῦτοι ἄρπαξαν τὰς λουμπάρδας ἐκεῖνας τὰς τέσσαρας, καὶ τὰς ἔσερναν μὲ τὰ χέρια τους πρὸς τὸ κάστρον, ἔτι ὄρμησαν ἀπὸ ὅλην τὴν παρεμβολὴν οἱ πολεμιστὰὶ νὰ μὴν ἀφήσωσι τὰς λουμπάρδας νὰ τὰς πάρωσιν εἰς τὸ κάστρον, ἐτοῦτοι δὲ ἐπολεμοῦσαν νὰ μὴ τὰς δώσωσιν, ὥστε ἐγίνε μέγας πόλεμος, ἔπειτα ῥίχνοντας ἀπὸ τὸ κάστρον βόμπαις, καὶ τὰ τουφέκια οἱ Γερμανοί, ἐνικήθησαν οἱ Μολδοβάνοι τοῦ Τόμσα, καὶ ἐπῆρασιν οἱ ἐκ τοῦ κάστρου τὰς λουμπάρδας. Ἐχάθησαν ἀπὸ τοὺς Μολδοβάνους τοῦ Τόμσα τότε ἕως διακόσιοι, καθὼς γράφει ὁ Ἰσφάνφιος, ἂν καλὰ καὶ ἐνδέχεται νὰ ἐπαινῇ τοὺς ἐδικούς του, καὶ ἐκεῖ ἔπεσε καὶ ὁ Ἡλίας Τορμάν, ὁ πρῶτος ἀποστάτης τοῦ δεσπότη, καὶ ἔλαβε γλῆγορα τὴν ἀμοιβὴν του. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοῦ δεσπότη ἕξ ἐχάθησαν καὶ ἄλλοι τόσοι ἔλαβώθησαν, καὶ ἔστεκαν τὰ πράγματα καθὼς ἐγράφη ἔτι.

Ὁ δὲ Τόμσας βλέποντας πῶς εἶναι δύσκολον νὰ πάρῃ τὸ κάστρον μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, ἐσυμβουλευθῆ μὲ τοὺς ἄρχοντάς του, καὶ ἔστειλεν ἀποκρισιάρην εἰς τὸν Ζηκμόντ, ῥήγαν τῆς Οὐγγρίας, ζητῶντας βοήθειαν στρατοῦ κατὰ τοῦ δεσπότη, ἠξεύροντάς τον ἐχθρὸν τοῦ δεσπότη, καὶ ἰδοὺ ἦλθεν εἶδησις εἰς τὸν Τόμσαν, πῶς ὁ Δημητράσκος Βησνοβίτζκη, ἢ καλεσμένος ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ἢ παρακινήθεις ἀπὸ τὸν Λάσκη, ἔφθασε μὲ φουσατόν εἰς τὴν ἄκρην τῆς Μολδοβίας μὲ τοιοῦτον σκοπὸν νὰ ἀρπάξῃ τὴν αὐθεντίαν, ἀκούοντας τὰς ἀνωμαλίας τοῦ δεσπότη μὲ τὸν Τόμσα. Καὶ ἄφησεν ὁ Τόμσας τὸ κάστρον, καὶ ἐπῆγε μὲ τὸ τάμπουρόν του εἰς τὸ Σιρέτι. Ὁ δὲ Βησνοβίτζκης μὲ τὸ φουσατόν του ἐκόνευσεν εἰς τὸν τόπον τοῦ Τόμσα εἰς τὸ κάστρον.

Εἶδεν ὁ δεσπότης εἰς τόπον ἐνὸς ἐχθροῦ πῶς ἔφθασεν ἄλλος, καὶ τὸν ἐπερικύκλωσε, καὶ ἐμπῆκεν εἰς μεγαλύτερην ἔννοιαν, καταθέτοντας τὸ τάμπουρόν του κοντὰ εἰς τὸ κάστρον ὁ Πιακόβσκη, ἀνθρωπος τοῦ Λάσκη, περὶ οὗ ἐγράψαμεν ἀνωτέρω πῶς τὸν ἄφησεν εἰς τὸ Χοτίνι. Λοιπὸν ὁ Βησνοβίτζκης ἔστειλεν αὐτὸν τὸν Πιακόβσκη εἰς τὸν δεσπότην μὲ τοιαύτας προτάσεις, ὅτι ἂν τὸν δώσῃ ὁ δεσπότης βόδας εἰκοσιπέντε χιλιάδες φλωρία μάλαγμα τότε διὰ τὰ

ἔξοδα ὁποῦ ἔκαμε, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ τὸν κάθε χρόνον νὰ τοῦ δίδῃ δώδεκα χιλιάδες φλωρία, θέλει τὸν λυτρῶσει ἀπὸ τὸν κίνδυνον, τὰ ὁποῖα προβλήματα τὰ ἐδέχθη μετὰ μεγάλης χαρᾶς ὁ δεσπότης, καὶ εὐχαρίστησε τῷ Βησνοβίτζκι, καὶ ἐφιλοδώρησε καλῶς τὸν Πιακόβσκι, ὅστις ἐγύρισεν εἰς τὸ τάμπουρόν του. Ἄλλ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἦλθον οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου εἰς τὸν Βησνοβίτζκι, οἱ ὁποῖοι τοῦ εἶπασιν, πῶς ὅλη ἡ Τζάρα τὸν δέχεται δι' αὐθέντην, δείχνοντάς του καὶ τὰ γράμματα ὅπου ἔγραφον ὅλοι οἱ ἄρχοντες εἰς αὐτὸν εἰς μείζονα πίστιν καὶ βεβαίωσιν, ὁ δὲ Τόμσας νὰ εἶναι κυβερνήτης τῆς αὐθεντίας, ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος τοῦ κάστρου, καὶ νὰ ἐκλεχθῇ αὐθέντης, ἐπαινοῦντες πρὸς τούτοις τὸν Βησνοβίτζκι διὰ τὰ ἀνδραγαθήματά του ὁποῦ ἔκαμε κατὰ τῶν Μοσχόβων καὶ Τατάρων, ἅπερ ἦσαν γνωστά εἰς τὸν κόσμον, ἐπαινοῦντες καὶ τὸ γένος του, καὶ λέγοντες ἄπειραις κολακείαις τόσον ὁποῦ ἐξάλισθη ὁ Βησνοβίτζκι ἀπὸ τὸν δόλον τῶν ἀρχόντων, καὶ ὑπερηφανευθεὶς ὁ Λέχος μὲ τὸ νὰ τὸν ἔταξαν τὴν αὐθεντίαν, καὶ ἔστειλεν ὀγλήγορα γράμματα εἰς τὸν δεσπότην εἰς τὸ κάστρον, δίδοντάς του εἰδῆσιν πῶς φέρεται ἐχθρωδῶς καὶ πῶς δὲν δέχεται κανένα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δεσμοὺς ὁποῦ ἔκαμαν μὲ τοῦ λόγου του, (ιδέτε τὴν ἀνοιαν τοῦ Λέχου εἰς τὶ ἦλθε καὶ τὶ δέχεται), καὶ εὐγῆκαν ἀπὸ τὸ κάστρον μερικοὶ Οὔγγροι νὰ ζητήσωσι τροφήν, ἠξεύροντας τοὺς δεσμοὺς ὁποῦ εἶχαν κάμει ὁ Βησνοβίτζκι μὲ τὸν δεσπότην, καὶ ἐπρόσταξε καὶ τοὺς ἐσκότωσαν, καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐκλείσθησαν εἰς ἓνα σπήτι τῆς χώρας, καὶ ἔστειλεν ὁ Βησνοβίτζκι νὰ τοὺς πάρῃ, ὅθεν εὐγῆκαν ἀπὸ τὸ κάστρον μερικοὶ Οὔγγροι καὶ ἐβόηθησαν τοὺς κεκλεισμένους μὲ πολὺ θάνατον τῶν Λεχῶν.

Ὁ δὲ Βησνοβίτζκι μὴ στοχαζόμενος πῶς τὸν ἀπατοῦσιν οἱ ἄρχοντες τῆς Τζάρας, ἐδιώρισε πεντακοσίους Κοζάκους μὲ Λέχους ἀνακατωμένους διὰ τῆς παρακινήσεως τῶν ἀρχόντων, καὶ τοὺς ἔστειλε μὲ αὐτοὺς διὰ νὰ τοῦ φέρουσι τὸ κεφάλι τοῦ Τόμσα, (στοχάσου τὴν τέχνην), καὶ αὐτοὶ εἶχον σκοπὸν νὰ τοὺς παραδώσουν τῷ Τόμσα. Ὅμως ἀφοῦ ἐπέρασαν αὐτοὶ οἱ πεντακόσιοι τὸ Σιρέτι, ὄντας οἱ πολεμι-

σταὶ τοῦ Τόμοσα κεκρυμμένοι, καὶ μὴν ἠξεύροντας οἱ Κοζάκοι καὶ οἱ Λέχοι περὶ ἐκείνων, εὐγῆκαν καὶ τοὺς ἐκτύπησαν, καὶ ὅλους τοὺς ἐξάλειψαν ὁποῦ δὲν ἀπέμειναν μῆτε εἰς, ὁ δὲ Βησνοβίτζκης μὴ ἠξεύροντας πῶς ἐχάθησαν οἱ ἀνθρωποί του, καὶ θαρρῶντας τοῦ λόγου του αὐθέντην, εὐγῆκε μὲ τὸ ὄχημα, ὅτι ἦγον καὶ ὀλίγον ἀσθενῆς, μὲ μερικοὺς ἀνθρώπους πρὸς ὑπάντησιν τῶν ἄνωθεν πεντακοσίων ἀνθρώπων του, καὶ μαθὼν περὶ τῆς φθορᾶς αὐτῶν, τότε ἐκατάλαβεν ὅτι ἠπατήθη παρὰ τοῦ Τόμοσα καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀμὴ δὲν ἐφοβήθη κατὰ πρῶτον ὁ Λέχος, ἀλλὰ περιτριγύρισε τὸ τάμπουρον του μὲ τὰ ἀμάξια καὶ μὲ τοὺς καβαλαρέους καὶ εὐγῆκεν εἰς τὸν πόλεμον, ὅστις ἐσυνέβη κατὰ τὸ γεφύρι εἰς τὸ Βερτζικάνι, καὶ ὄντας καὶ ἄρρωστος ἔβαλεν εἰς τάξιν τὸ στρατεύμα ὁ Πιακόβσκης, καὶ ἐπολέμησαν οἱ Μολδοβάνοι τοῦ Τόμοσα μὲ τοὺς Λέχους τοῦ Βησνοβίτζκη.

Καὶ ἐν πρώτοις μὲν ἐτζάκισαν οἱ Λέχοι τοὺς Μολδοβάνους, ὕστερον δὲ ὁ Τόμοσας ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰν κτυπῶν τὰς τοὺς ἐτζάκισε, καὶ ἐπιάσθη ζωντανὸς ὁ Βησνοβίτζκης καὶ ὁ Πιατόβσκης, καὶ εὐθύς τοὺς ἔστειλαν εἰς τὴν Πόλην εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ δὲν ἐπιάσθη ἐκεῖ εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ φεύγοντας, καὶ ὄντας ἀσθενῆς, ὡς εἶπομεν, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ φύγη μακρὰν ἐμπῆκε μέσα εἰς μίαν θημωνίαν χορταρίου εἰς ἓνα χωρίον, κοντὰ εἰς τὸ Μποτοσέني, καὶ πηγαίνοντας ἓνας ἱερεὺς νὰ σηκῶσῃ τὸ χορτάρι (δυσκόλως περνᾷ ὁ κίνδυνος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκεῖνο ὅπου μέλει δὲν ἀποφεύγεται) εὔρε τὸν Βησνοβίτζκη κρυμμένον εἰς τὴν θημωνίαν, καὶ τὸν ἔδεσε καλά, καὶ τὸν ἐπῆγεν εἰς τὸ Μποτοσέني, καὶ τὸν ἐπαράδωκε τῷ Τόμοσα. Φέροντες λοιπὸν οἱ ἀνθρωποὶ τοῦ Τόμοσα τὸν Βησνοβίτζκην εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν Πιατόβσκην, συναπαντήθησαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἀλεξάνδρου βόδα εἰς τὸν δρόμον ὁποῦ ἤρχοντο μὲ γράμματα εἰς τοὺς ἄρχοντας δηλωτικὰ τῆς αὐθεντίας του, ὁποῦ τὴν ἔδωσε πάλιν ἡ βασιλεία, καὶ καθὼς ἀνταμώθησαν ἐπῆραν ἐκεῖνοι τὸν Βησνοβίτζκην καὶ τὸν Πιατόβσκην ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Τόμοσα, καὶ τοὺς ἔστειλαν ἐκεῖνοι εἰς τὴν Πόλην εἰς τὸν Ἀλεξάνδρον βόδα τὸν Λεπουσανόν νὰ

τοὺς παραδώσῃ εἰς τὴν βασιλείαν, λέγοντας πῶς ἡ Τζάρα τὸν ζητεῖ εἰς αὐθέντην, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἔκαμαν αὐτὴν τὴν δούλευσιν τῇ βασιλείᾳ. Τὸν δὲ Βησνοβίτζικην καὶ τὸν Πιατόβσκην ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἔβαλαν εἰς τὰ τζεγγέλια ζωντανούς κατὰ τὸν Γαλατᾶ, καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰ τζεγγέλια, βλασφημοῦντες εἰς τὸν Μεχμέτην, καὶ καταφρονοῦντες τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐτόξευαν ὡσάν εἰς ἓνα σημάδι, ῥίχνοντες σαῖτας πολλές, καὶ ἔτσι ἐτελείωσαν τὴν ζωὴν τους.

Ὁ δὲ δεσπότης βόδας ἠμποροῦσε νὰ εὕγῃ ἀπὸ τὸ κάστρον καὶ νὰ ὑπάγῃ ὅπου ἤθελεν, ὅταν ὁ Τόμσας ἐμάλωνε μὲ τὸν Βησνοβίτζικην, καθὼς πολλοὶ ἔδικοί του τὸν ἐσυμβούλευον, ἀμὴ ἀκούσας τὴν συμβουλὴν τοῦ Διονυσίου Ἀβὰλ ἱατροῦ ἀπέμεινε εἰς τὸ κάστρον, λέγοντάς του νὰ μὴ ψηφᾷ τοὺς Μολδοβάνους. Ἀπὸ τὴν Ἀρδελίαν δὲ ἐκίνησαν χίλιοι ἄνδρες πολεμισταὶ καβαλαρέοι, καὶ ἄλλοι τόσοι πεζοί, πεμφθέντες παρὰ τοῦ Ζηκμόντι, ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας, καὶ ἦλθον εἰς βοήθειαν τοῦ Τόμσα, καὶ μετ' αὐτὸ ἐπῆγε πάλιν ὁ Τόμσας καὶ ἐκύκλωσε τὸ κάστρον ὅπου ἦτον ὁ δεσπότης σφαλισμένος, καὶ ἐσίμωσε τὰς λουμπάρδας εἰς τὸ κάστρον, καὶ τὸ ἔδερεν, ὁ δὲ δεσπότης, ἂν καλὰ καὶ νὰ ἤξευρεν πῶς ἦλθαν οἱ Οὐγγροὶ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Τόμσα, δὲν ἔχανε τὴν ἐλπίδα καὶ ἐπέρασαν τρεῖς μῆνες ἀφοῦ ἐκλείσθη εἰς τὸ κάστρον, καὶ ἐτελείωσεν ἡ τροφή τους, καὶ ἦλθον εἰς μεγάλην ἀνάγκην. Εὐγῆκασιν οὖν ἀπὸ τὸ κάστρον πεζοῦρα στρατιωτῶν, καὶ ἐκτύπησαν μὲ δρμὴν τοὺς Οὐγγρούς καὶ τοὺς Μολδοβάνους, καὶ ἔγινε φρικτὸς πόλεμος μὲ πολλὴν αἱματοχυσίαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ ἔπεσεν εἰς ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ὁ Παρνὸβ καὶ ὁ Γρηγόριος Βήντζικ, ἄνθρωπος κατηραμένος, καὶ ὁ Δελεγέτζιος (ὅστις πολλαῖς βολαῖς ἐσυμβούλευσε τῷ δεσπότη μετωριζόμενος (;) λέγοντας νὰ σκοτώσῃ τοὺς ἐπιβούλους του), καὶ αὐτοὶ ἦτον ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ δεσπότη.

Ὅμως ἀφοῦ ἐσίμωσαν οἱ ἀπόξω Οὐγγροὶ εἰς τὸ κάστρον, ἀρχίνησαν νὰ συνομιλοῦσι μὲ τοὺς ἔσω κρυφίως, τάζοντάς τους ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ῥαδισλάβ Ῥατὰκ ἀρχηγοῦ αὐτῶν

μισθὸν μέγαν, καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὸν τόπον τοὺς, καὶ ἀρχίνησαν οἱ ἔσω νὰ κλίνουσιν εἰς ἄλλα καινούρια πράγματα, εἶδασι καὶ κάποιον ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ κάστρον λαλοῦντα διὰ τοῦ τείχους μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Τόμισα, τὸν ὁποῖον ἐρωτῶντάς τον ὁ δεσπότης νὰ τοῦ εἰπῇ τι ἐλάλησε, καὶ ἐκεῖνος μὴ θέλοντας νὰ τοῦ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν τὸν ἐσκότωσε.

Τότε μεγάλη σύγχυσις καὶ βοή ἠκούετο εἰς τὸ κάστρον, ὅτι ὁ δεσπότης ὑποπτευόμενος τὸν Πέτρον Δηβάν, χιλίαρχον, διὰ ἐπίβουλον, ἤθελε νὰ τὸν σκοτώσῃ, ὁ ὁποῖος προήτερα ἦτον ὁ πιστότατος αὐτοῦ. Ὅμως οἱ πολεμισταὶ βλέποντας τὴν ἀδικίαν ὁποῦ ἐγίνετο εἰς τὸν χιλίαρχον ἀρχίνησαν νὰ μαλώνουσι, καὶ νὰ συμβουλευῶνται διὰ νὰ σκοτώσωσι τὸν δεσπότην, ἔπειτα ἐστοχάσθησαν καλῆτερα νὰ μὴν κακοφημισθῶσι, γινόμενοι φονεῖς τοῦ αὐθέντου, ἀλλ' ἔστειλαν εἰς τὸν Τόμισαν νὰ τοὺς ὁμώσῃ, πῶς νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐλευθέρους καὶ αὐτοὶ νὰ ἀνοίξωσι τὰς πόρτας τοῦ κάστρου. Μαθὼν δὲ ὁ δεσπότης τὴν βουλήν αὐτῶν, ἔβαλε καὶ ἐσκότωσαν εἰς ἓνα σπῆτι μέσα τὸν Πέτρον Δηβάν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποῖου φανερὰ ἐφώναζαν πῶς παραδίδουσι τὸ κάστρον. Ὁ δὲ Φαρκάς, ἀρχηγὸς τῶν καβαλαρέων, καὶ οἱ καπεταναῖοι, οἵτινες δὲν ἦτον ἀκόμη εἰς ἐκεῖνο τὸ μάλωμα, ἐστέκονταν μὲ τοὺς στρατιώτας τοὺς νὰ τοὺς εἰρηνεύσουν, καὶ ἄλλους μὲ τὸ καλόν, ἄλλους μὲ τὸ κακόν, καὶ μάλιστα τοὺς πεζοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦτον περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐκατόρθωσαν, ἀλλὰ μάλιστα ἠῤῥαζαν ἢ διχόνοια.

Ἀρχίνησεν ὁ δεσπότης νὰ τοὺς παρακαλῇ νὰ μὴν τὸν ἀφήσωσι, λέγοντας πῶς ἐπλησίασε καὶ ἡ βοήθεια ὁποῦ τοῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Λεχίαν, (ὅτι ἐλέγετο εἰς τὴν χώραν, πῶς ἀγάπησεν ὁ Λάσκης μὲ τὸν Ζβορόβσκη, πενθερὸν τοῦ δεσπότη, καὶ ἔρχεται μὲ τέσσαρας χιλιάδας Λέχους), ἀλλὰ τίποτε δὲν ὠφέλησαν αἱ παραινέσεις, διότι οἱ πεζοὶ ἀρχισαν νὰ ἀνοίγωσι τοὺς μοχλοὺς τῆς πόρτας ὅπου ἦτον παραχωμένοι μὲ τὸ χῶμα καὶ μὲ πέτραις. Ἦτον καὶ ἓνα βουτζι μεγάλο γεμᾶτο πέτραις, τὸ ὁποῖον πίπτοντας ἔπεσεν ἐπάνω

εἰς τὸν Μαρτινέγκον καὶ τὸν ἐσκοτώσεν. Ἦτον αὐτὸς ὁ Μαρτινέγκος ἀπὸ τὴν Οὐγγρίαν, ἀπὸ ἓνα χωρίον ὅπου λέγεται Ἅγιος Γκοτάρδ.

Βλέποντας ὁ δεσπότης πῶς ἔφθασε τὸ τέλος, εὐγαλεν ἓνα στέμμα χρυσοῦν πολύτιμον ὅπου εἶχε, μὴν ἔχοντας ἄλλο τι, μὲ τὸ ὅποιον νὰ εὐχαριστήσῃ μέρος τῶν Νεμτζῶν καὶ Οὐγγρῶν ὅπου τὸν ἐδούλευσαν πιστά, ἐμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὸ στέμμα, καὶ ἐνδυθεὶς τὰ καλῆτερα ῥοῦχα ὅπου εἶχεν, ἐκαβαλίκευσεν εἰς ἄλογον ἐστολισμένον μὲ ῥάχτια πολύτιμα, καὶ μὲ παράταξιν αὐθεντικὴν εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ κάστρον εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦτον ἡ Τζάρα συναγμένη. Ἔστειλεν ἐμπρὸς του προσταγὴν ὁ Τόμσας, λέγοντάς τον νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸ ἄλογον, καὶ καταβάς ἐπῆγε πεζὸς ἐκεῖ ὅπου ἦτον ὁ Τόμσας, καὶ σταθεὶς ὁ δεσπότης ἐνώπιον τοῦ Τόμσα, ἐκεῖνος εἰς ἐπήκοον πάντων τὸν ἤλεγξε μὲ πολλὰ λόγια, ἐνθυμίζοντάς τον τὰ πολλὰ παράστρατα ὅπου ἔκαμε, καὶ τὴν ἀσέβειάν του, ὅτι οὐ μόνον τὸν τόπον ἠφάνισεν, ἀλλὰ καὶ τὸ σέβας ἠτίμασε. καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξεγύμνωσε, καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον τὸν ἐκτύπησε μὲ τὸ πελατικίον πολλὰς βολαῖς, ὅσον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἓνας Τάταρος τὸν ἀπεκεφάλισε, καὶ ἀπὸ τὰ πλήθη ὅπου ἔστεκαν ἐκεῖ, ὅποιοις ἤθελεν ἔτρεχεν καὶ τὸν ἐκτυποῦσεν. Ἐκεῖ ἐσκοτώσεν καὶ τὸν Ἰωακείμ Προυτίντζη, καὶ γδέροντας τὰ κεφάλια τους, τὰ ἐγέμισεν ἄχυρα, καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν εἰς τὸν βασιλέα. Ἦτον δὲ ὁ δεσπότης ὡς τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ αὐθέντευσεν κοντὰ τρεῖς χρόνους.

Τότε δὲ ἀφοῦ ἐχάθηκεν ὁ δεσπότης εἰς τὴν Σουτζάβαν ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλβέρτος Λάσκη, βοεβόδας τοῦ Σιρετζίου, μὲ τέσσαρας χιλιάδας φουσάτον εἰς τὸ Σιρέτι ὅπου ἤρχετο βοηθήσων τῷ δεσπότη. Καὶ ἀκούσας ὁ Τόμσας τὸν ἐρχομὸν τοῦ Λάσκη, ἔστειλεν ἓνα καπιτάνον Νεμτζῶν, ὅπου ἐδούλευε τὸν δεσπότην, κόπτοντάς του τὴν μύτην καὶ τὰ αὐτῆ, νὰ πάγῃ νὰ εἰπῇ τῷ Λάσκη, ἐχάθηκεν ὁ δεσπότης, καὶ ἂν θέλῃ ὁ Λάσκη νὰ πάθῃ καὶ αὐτὸς ὅ,τι ἔπαθεν ὁ Βησνοβίτζκης, ἃς ἔλθῃ καθὼς ἐκίνησεν. Ἐπῆγε λοιπὸν ὁ Νέμτζος ἐκεῖνος, καὶ εἶπε τῷ Λάσκη τὴν παραγγελίαν, καὶ

βουλευθέντες μὲ τοὺς περὶ αὐτόν, τοῦ εἶπασιν ὅλοι, ἐπειδὴ καὶ ἐχάθηκεν ὁ δεσπότης, διὰ ποῖον νὰ ὑπάγωσιν; Ἐχασε καὶ τὰ ἔξοδά του ὁ Λάσκης, καὶ ἐγύρισεν ὀπίσω μὲ τὸ φουσατόν του, καὶ καταδιώξας ὁ Τόμσας αὐτόν μὲ δώδεκα χιλιάδας φουσατόν ἕως εἰς τὸ Στέτιν, καὶ παραπάνω, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν βλάψῃ, καὶ γυρίζοντας ὁ Τόμσας ἔκαυσε τὸ Στέτιν».

Ἀφήσαμεν τὸ λεκτικὸν ἐντελῶς ἄθικτον, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1729 γενομένην μετάφρασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀμμερᾶ, οὗτινος ὁ χειρόγραφος κώδιξ ἀπόκειται, καθ' ἃ καὶ ἐν ταῖς πρόσθεν εἶπομεν, παρὰ τῷ γράφοντι, τηρήσαντες καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ἀρχετύπου. Ἐνομίσαμεν δ' ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παραλειφθῶσι καὶ ὅσα ἐκ καταδήλου πνεύματος μισελληνισμοῦ γράφει κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ Μολδαυὸς ἱστορικός τοῦ ὁποίου ἄλλως τὸ ἔργον ἀποτελεῖ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ρουμανίας κατὰ τὸν 15' αἰῶνα.

Ἐγγραφοὺν ἐν Ἀνδρῶ, Ἀποιλίου μεσοῦντος 1935.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

